

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธิตำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในพื้นที่เขตการศึกษา 6 ตำบลประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านที่สามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6
2. เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมให้แก่นักเรียนในด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้าน และศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรม เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน

วิธิตำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธิตำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 ตำบลประเพณีการละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้าน ศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมให้แก่นักเรียนในด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้าน และศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนโดยวิธีการค้นคว้าจากเอกสารประเภท

ต่าง ๆ และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์วัฒนธรรม ครูและประชาชนในท้องถิ่นที่มีแบบแผนการดำเนินชีวิต โดยยึดมั่นในวัฒนธรรมพื้นบ้านเพิ่มเติม

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อประมวลความคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

2. การวิจัยแบบสำรวจ

การเลือกตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จาก 18 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูจำนวน 361 คน และกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนจำนวน 570 คน

การสำรวจเครื่องมือสำหรับการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียน เกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 1 ชุด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูด้านปัญหาและอุปสรรคของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ก่อนจะนำไปใช้ แล้วนำไปทดลองใช้กับครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 20 และ 40 คน ตามลำดับ เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไข

* แบบสอบถามสำหรับนักเรียนมีเพียงตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เท่านั้น เพราะนักเรียนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นด้านปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ตรงตามความเป็นจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตจากสำนักงานเขตการศึกษา 6 ต่อจากนั้นนำหนังสืออนุญาตไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลบางส่วนผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปส่งตัวอย่างประจำกรด้วยตนเอง และบางส่วนได้ส่งแบบสอบถามและจดหมายขอความร่วมมือไปทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและนักเรียนโดยใช้การทดสอบค่าที (t-Test)
4. รวบรวมสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยเอกสาร

ผลการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 และเพื่อศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แก่แก่นักเรียนในด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน สรุปผลได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่น และหัตถกรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 มีอยู่หลายวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเหมือนแต่ก่อน เนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่แพร่กระจายเข้าไป ดังนั้นเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรให้ความสนใจและศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนให้เข้าใจ เพื่อการอนุรักษ์และปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเพื่อประโยชน์ของสังคมในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย

2. บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านให้แก่เด็ก วิทยาลัยน้อมประเพณี การละเล่นที่หมู่บ้านและหัตถกรรมที่หมู่บ้านนั้นคือ ครูควรมีบทบาทในการศึกษาหาความรู้ เรื่องของ วัฒนธรรมที่หมู่บ้านทั้งลักษณะของวัฒนธรรมที่หมู่บ้าน ประเภทของวัฒนธรรมที่หมู่บ้าน วิธีการเก็บ รวบรวมและวิเคราะห์วัฒนธรรมที่หมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์ และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่หมู่บ้านให้แก่ นักเรียน

3. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านใน โรงเรียน ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญไว้ 9 ประการ คือ

3.1 พระราชบัญญัติข้าราชการครู เป็นข้อกำหนดที่ส่งเสริมให้ข้าราชการครู มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของสังคมไทย จึงเป็นแบบอย่างของการเป็นพลเมืองดีแก่ นักเรียนได้

3.2 วินัย จรรยา มารยาท ตามระเบียบประเพณีครู พุทธศักราช 2506 และ พุทธศักราช 2526 และจรรยาครูตามแนวของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ต่าง เป็นระเบียบที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ครูมีคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี ตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็น คนดีตามแบบอย่างของสังคมและวัฒนธรรมไทย

3.3 นโยบายของคณะรัฐมนตรี เริ่มวิเคราะห์ตั้งแต่ต้นนโยบายคณะที่ 12 เป็นต้นมา นโยบายคณะรัฐมนตรีคณะที่ส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านมากที่สุดคือ นโยบายคณะรัฐมนตรี ซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยได้ประกาศใช้นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2524 ทำให้ส่งผลกระทบต่อถึงบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านใน โรงเรียนชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.4 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 1 - ระยะที่ 5 แผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติที่เริ่มให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมไทย คือ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 3 และ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในระยะต่อ ๆ มา ก็เพิ่มความสนใจต่อวัฒนธรรมไทยรวมทั้งวัฒนธรรม ที่หมู่บ้านมากขึ้นตามลำดับ

3.5 แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2479 - แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เนื่องจากเป็นแผนระดับชาติจึงกำหนดนโยบายไว้กว้าง ๆ ไม่ชี้เฉพาะลงไปว่า วัฒนธรรมที่ส่งเสริมเป็นวัฒนธรรมที่หมู่บ้าน

3.6 หลักสูตรการฝึกหัดครูพุทธศักราช 2498, หลักสูตรการฝึกหัดครูและยุบชั้น
พุทธศักราช 2513 หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 และหลักสูตรการฝึกหัดครู ฉบับ
ปรับปรุง พุทธศักราช 2524 หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี พุทธศักราช 2515 (ฉบับปรับปรุงใหม่)
หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต 4 ปี พุทธศักราช 2520 (ปรับปรุงใหม่) และหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต
4 ปี ปรับปรุงแก้ไข พุทธศักราช 2525 รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2508
หลักสูตรเหล่านี้มีรายวิชาวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน จำนวนแตกต่างกันและบางหลักสูตร
จัดเป็นรายวิชาเลือกทั้งหมด ทำให้ผู้ที่จบครูออกไปบางคนไม่เคยได้เรียนวิชาวัฒนธรรมเลยก็มี

3.7 หลักสูตรมัธยมศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2480-
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 หลักสูตรมัธยมศึกษาทุกฉบับที่กล่าวถึงนี้มีรายวิชา
ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ทุกฉบับ

3.8 หลักการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน ครูต้องใส่ใจ
กิจกรรมหลาย ๆ อย่างเพื่อสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เหมาะแก่การถ่ายทอดวัฒนธรรม
พื้นบ้านให้แก่นักเรียน

3.9 หน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมให้แก่ครู ผู้วิจัยได้เสนอไว้ 2
หน่วยงาน คือ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการ
นายกรัฐมนตรี

องค์ประกอบ 9 ประการนี้ ควรจะเป็นองค์ประกอบในการสร้างเสริมทัศนคติที่ดีของครู
ในด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน การฝึกหัดครูและสถาบันผลิตครูอื่น ๆ รวมทั้งครูทุก ๆ คนที่ทำหน้าที่อยู่แล้ว
ควรร่วมกันสร้างค่านิยมและค่านิยมในวิชาฮิพครุให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เพื่อให้ครูทุก ๆ คนมี
ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมพื้นบ้านและมีวิญญาณะความเป็นครูอยู่ในตัวเอง ซึ่งจะช่วยทำให้ครูมีความ
เต็มใจ และพร้อมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป

สรุปผลการวิจัยการสำรวจข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่องบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 เพื่อศึกษาลักษณะภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามและ
ศึกษาบทบาทของครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การ
ศึกษาค้นคว้า และการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ สรุปผลออกมาได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพของครู

เพศ จำนวนครูซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงมากกว่าชาย คือเป็นหญิงจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 64 เป็นชายจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 36

อายุ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 50 อายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาร้อยละ 40 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี

สถานภาพสมรส ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 71 สมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 28 ยังเป็นโสด

วุฒิทางการศึกษา ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 88 มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ 6 มีวุฒิปริญญาตรีศึกษาศาสตร์หรือเทียบเท่า

ภูมิลำเนา ครูร้อยละ 58 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเดียวกับโรงเรียนที่ทำการสอนอยู่ในปัจจุบัน รองลงมาร้อยละ 33 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ

สถานภาพทางราชการ มีครูร้อยละ 51 เป็นครูที่เริ่มรับราชการในโรงเรียนที่ทำการสอนอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นแห่งแรก รองลงมาร้อยละ 48 เป็นครูที่ขอย้ายหรือโอนมาจากโรงเรียนอื่น

ประสบการณ์ในวิชาชีพครู ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 44 มีประสบการณ์ในวิชาชีพครู 6-10 ปี รองลงมาร้อยละ 24 มีประสบการณ์ในวิชาชีพครู 11-15 ปี

หมวดวิชาที่สอน ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 21.8 เป็นครูหมวดภาษาไทย รองลงมาคือ ร้อยละ 20.1 เป็นครูหมวดสังคมศึกษา

งานพิเศษที่ทำนอกเหนือจากการสอน ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 29 ทำงานฝ่ายกิจการนักเรียน รองลงมาร้อยละ 27 ทำการสอนซ่อมเสริม

จำนวนชั่วโมงที่ทำงานพิเศษให้โรงเรียนต่อสัปดาห์ มีครูร้อยละ 32.4 ทำงานพิเศษนอกเหนือจากการสอน 1-5 ชั่วโมง รองลงมาร้อยละ 19.2 ทำงานพิเศษ 16-20 ชั่วโมง

งานที่ทำเมื่อมีเวลาว่าง ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 81 ใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์ รองลงมาร้อยละ 79 ใช้เวลาว่างอ่านหนังสือพิมพ์ และอ่านหนังสือเสริมความรู้และเพื่อความบันเทิง

งานที่ทำเพื่อหารายได้พิเศษ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 63 ทำงานพิเศษด้านต่าง ๆ รองลงมาร้อยละ 14 ทำการค้าขาย

งานที่ทำก่อนรับราชการครู ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 64 ไม่เคยทำงานมาก่อน รองลงมาร้อยละ 24 เคยเป็นครูโรงเรียนราษฎร์

การช่วยราชการพิเศษ ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 73 ไม่มีโอกาสช่วยราชการพิเศษ รองลงมาร้อยละ 24.8 เป็นที่ปรึกษาการศึกษากิจกรรมของชุมชน

การเข้ารับการอบรมทางด้านวัฒนธรรมรวมทั้งจริยธรรม ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 71 ไม่เคยเข้ารับการอบรม และร้อยละ 29 เป็นครูที่เคยเข้ารับการอบรมมาแล้ว

จำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการอบรม ครูที่เคยเข้ารับการอบรมด้านวัฒนธรรมมานั้น เคยเข้ารับการอบรม 1 ครั้ง ร้อยละ 1.9 รองลงมาร้อยละ 6 เคยเข้ารับการอบรม 2 ครั้ง

การเข้าชมนิทรรศการด้านวัฒนธรรม ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 63 เข้าชมนิทรรศการด้านวัฒนธรรมนาน ๆ ครั้ง รองลงมาร้อยละ 25 ไม่เคยเข้าชมเลย

พิพิธภัณฑ์ที่ครูเคยเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ครูเคยเข้าชมมากที่สุดคือ 144 ราย รองลงมาคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จ.พระนครศรีอยุธยา 84 ราย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จ.ลพบุรี 76 ราย

1.2 ลักษณะภาพของนักเรียน

เพศ จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงมากกว่าชาย คือ เป็นหญิงจำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 67 และเป็นชาย 153 คน คิดเป็นร้อยละ 33

อายุ นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 48.6 อายุระหว่าง 14-15 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.6 อายุระหว่าง 16-17 ปี

ระดับการศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 73 กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 และกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 27

โปรแกรมการเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 32.8 เรียนโปรแกรม
วิทย์-คณิต รองลงมาร้อยละ 27.4 เรียนโปรแกรมศิลป-คณิต

เขตที่ตั้งของโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 74.6 ศึกษาอยู่ในโรงเรียน
ที่ตั้งอยู่นอกเขตอำเภอเมือง และร้อยละ 25.4 ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง

ระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนปัจจุบัน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.7
ศึกษา 3 ปี รองลงมาร้อยละ 17.5 ศึกษา 6 ปี

2. ความคิดเห็นของครูและนักเรียน

2.1 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริม
วัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ปรากฏผลดังนี้

1. บทบาทด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาในภาพรวม ครูมี
ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.79$) และ นักเรียนก็มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ
เห็นด้วยมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.61$) บทบาทสำคัญที่พบสำหรับความคิดเห็นของครูคือ ข้อ 21 ควร
ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน เช่น ภาพ วัสดุ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวบ้าน นิทาน เพลง
พื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ ซึ่งจะทำให้การถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.30$) และข้อ 8 คือ ครูควรส่งเสริมให้ตั้งชุมนุมวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.23$)
ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนนั้นเห็นว่า บทบาทสำคัญของครู คือข้อ 14 การจัดนิทรรศการวัฒนธรรม
พื้นบ้านนั้นควรจะนำผลงานของครูและนักเรียนมาร่วมแสดงด้วย ($\bar{X} = 4.2$) และข้อ 21
($\bar{X} = 4.12$) ซึ่งเห็นว่าสำคัญเช่นเดียวกับความคิดเห็นของครู

2. บทบาทด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เมื่อพิจารณาในภาพรวม
ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.23$) และความคิดเห็นของนักเรียนก็อยู่ใน
ระดับเห็นด้วยมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.87$) บทบาทสำคัญที่พบสำหรับความคิดเห็นของครูคือ ข้อ 1
ควรจัดแผ่นป้ายนิเทศหรือนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา วันตรุษ ล่าร์ท เช่น วันเข้าพรรษา

วันลอยกระทง ฯลฯ ($\bar{X} = 4.46$) และข้อ 3 ครูควรเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้านการปฏิบัติตนในวันสำคัญ ๆ เช่น เข้าร่วมทำบุญในวันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ ฯลฯ ($\bar{X} = 4.39$) ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนนั้น เห็นว่าบทบาทที่สำคัญด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนของครูคือข้อ 3 ($\bar{X} = 4.14$) ตรงกับความคิดเห็นของครู และข้อ 2 ครูควรจัดหาวารสารหรือหนังสือด้านศิลปวัฒนธรรมไทยเข้าประจำไว้ในห้องสมุด พร้อมทั้งจัดทำโครงการแนะนำหนังสือเหล่านั้น เพื่อชักชวนให้นักเรียนได้สนใจอ่าน ($\bar{X} = 4.11$)

3. บทบาทด้านการศึกษาค้นคว้า เมื่อพิจารณาในภาพรวมครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.91$) และความคิดเห็นของนักเรียนก็อยู่ในระดับเห็นด้วยมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.75$) บทบาทสำคัญที่พบสำหรับความคิดเห็นของครูคือข้อ 7 ครูควรศึกษาหาความรู้โดยการเข้าร่วมงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนชมการแสดง การละเล่นพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน และไปเยี่ยมชมนิเวศความเป็นอยู่ในชนบทเพื่อหาเหตุการณ์ที่ขึ้นในบ้านในท้องถิ่น รวมทั้งประเพณีของท้องถิ่นด้วย ($\bar{X} = 4.06$) และข้อ 5 ครูควรศึกษาหาความรู้จากวัด โบราณสถาน ผู้มีความรู้และแหล่งความรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์วัฒนธรรม ห้องสมุดประจำท้องถิ่น เป็นต้น ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนนั้น เห็นว่าบทบาทที่สำคัญของครูด้านการศึกษาค้นคว้าคือข้อ 6 ครูควรมีการรวบรวมความรู้ที่ได้ศึกษามาโดยการบันทึกไว้เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.97$) และข้อ 5 ($\bar{X} = 3.87$) เช่นเดียวกับความคิดเห็นของครู

4. บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.91$) และนักเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.75$) บทบาทสำคัญที่พบสำหรับความคิดเห็นของครูคือข้อ 5 ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนได้ผลิตและนำเหตุการณ์ที่ขึ้นในบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.26$) และข้อ 9 ในงานนิทรรศการของโรงเรียนหรืองานประจำปีของอำเภอและจังหวัด ครูควรนำศิลปเหตุการณ์ที่นักเรียนและผู้ปกครองประดิษฐ์ออกมาขาย ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนนั้น เห็นว่าบทบาทที่สำคัญของครูคือ ข้อ 20 ครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันปรับปรุง ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ($\bar{X} = 3.96$) และข้อ 5 ($\bar{X} = 3.95$) เช่นเดียวกับความคิดเห็นของครู

เมื่อพิจารณาบทบาทลุ่มรวมในทุก ๆ ด้าน ผลปรากฏว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.86$) แต่เมื่อพิจารณาในทุก ๆ ด้าน พบว่าบทบาทที่ครูเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) คือ บทบาทของครูในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน รองลงมา ($\bar{X} = 3.91$) คือ บทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้า และความคิดเห็นของนักเรียนนั้น อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาในทุก ๆ ด้าน พบว่าบทบาทที่นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) คือ บทบาทของครูในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน รองลงมา ($\bar{X} = 3.75$) คือ บทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้า

2.2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ปรากฏผลดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาในภาพรวมนับว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) ปัญหาสำคัญที่พบคือ ปัญหาข้อ 6 โรงเรียนไม่สามารถจ้างครูพิเศษมาสอนวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ เพราะงบประมาณไม่พอ ($\bar{X} = 3.75$) และข้อ 2 เวลาเรียนมีน้อยไม่อาจจะสอดแทรกความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในวิชาที่สอนให้แก่ นักเรียนได้ ($\bar{X} = 3.36$)

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาในภาพรวมนับว่าเป็นปัญหาในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) ปัญหาสำคัญที่พบคือ ปัญหาข้อ 1 สื่อมวลชนด้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนสนใจวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน ($\bar{X} = 4.18$) และข้อ 2 ค่านิยมของคนไทยบางกลุ่มชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกว่าเป็นวัฒนธรรมที่เจริญกว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงหันไปรับวัฒนธรรมตะวันตกมากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.08$)

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการศึกษาค้นคว้าของครู เมื่อพิจารณาในภาพรวมนับว่าเป็นปัญหาในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) ปัญหาสำคัญที่พบคือ ปัญหาข้อ 2 ผู้รู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นมีน้อย ($\bar{X} = 3.86$) และข้อ 1 หนังสือด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมีน้อยโดยเฉพาะหนังสือที่มีการวิเคราะห์แก่นสาระของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ($\bar{X} = 3.81$)

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนและประชาชน เมื่อพิจารณาในภาพรวมนับว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) ปัญหาสำคัญที่พบคือ ปัญหาข้อ 1 สนใจแต่ไม่สามารถเข้าร่วมงานเทศกาลหรือพิธีต่าง ๆ ที่ประชาชนจัดขึ้นได้เพราะไม่มีเวลา ($\bar{X} = 3.80$) และปัญหาข้อ 2 สนใจแต่ไม่สามารถจะเข้าร่วมงานหรือพิธีต่าง ๆ ได้เพราะอยู่ห่างจากที่พัก ประกอบกับการคมนาคมไม่สะดวก ($\bar{X} = 3.52$)

เมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคสรุปรวมในแต่ละด้าน ผลปรากฏว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) แต่เมื่อพิจารณาในทุก ๆ ด้านพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ครูพบมากที่สุด ($\bar{X} = 3.69$) คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา ($\bar{X} = 3.69$) คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านการศึกษาค้นคว้าของครู

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียน

ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และด้านการศึกษาค้นคว้าของครู

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการวิจัยเอกสาร

1.1 ผลการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 พบว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านเขตการศึกษา 6 มีอยู่หลายวัฒนธรรม แต่เนื่องจากผู้วิจัยมีความจำกัดในการศึกษาค้นคว้า จึงศึกษาได้ไม่ครบถ้วนและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ศึกษาบางอย่างก็เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อย เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยเวียง บ้านแปง และไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี หรือวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวมอญ บางอันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นต้น วัฒนธรรมพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ สามารถนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียน

การล่อนใต้บ้างเพราะมีความสัมพันธ์กับเนื้อหารายวิชาที่เรียน เช่น ประเพณีการสร้างบ้านขวางลำน้ำของชาวมอญ ครูสามารถนำมาอธิบายสำนวน "มอญขวาง" ในวิชาภาษาไทย หรือประเพณีประดับประดาของไทยเรียง บ้านแปง และประเพณีการเช่นไหว้บรรพบุรุษในวันแต่งงานของชาวมอญ ก็สามารถนำมาอธิบายเรื่องความเคารพและความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ดังนี้ แต่ถ้าวิเคราะห์ถึงประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวไทยทั่วไปในพื้นที่เขตการศึกษา 6 แล้ว ผู้วิจัยคิดว่าครูสามารถนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนได้มากกว่าจากประเพณี 5 ประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเพณีตักบาตรเทโว ซึ่งยังเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่เขตการศึกษา 6 โดยเฉพาะที่จังหวัดอุทัยธานีนั้นได้จัดเป็นงานประเพณีประจำปีที่ยิ่งใหญ่งานหนึ่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีก็มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมในงานเสมอ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อื่น ๆ แล้ว ครูและนักเรียนต่างก็ไปร่วมทำบุญกันเองตามแต่ศรัทธา และโรงเรียนบางแห่งจะอนุโลมให้นักเรียนมาโรงเรียนสายได้โดยไม่ถูกทำโทษในวันสำคัญนี้ ผู้วิจัยคิดว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณีตักบาตรเทโวนี้ นับเป็นสิ่งหนึ่งที่ครูได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ในด้านประเพณีพื้นบ้านประการหนึ่ง

2. ประเพณีตรุษสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ยังนิยมปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องจากตรุษสงกรานต์ตรงกับช่วงที่โรงเรียนปิดภาคเรียน โรงเรียนจึงไม่มีโอกาสสนับสนุนให้นักเรียน เข้าร่วมประเพณีตรุษสงกรานต์ได้อย่างเต็มที่ นอกจากจะล่อนในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนเท่านั้น เช่น จัดบายนิเทศและจัดนิทรรศการเกี่ยวกับตรุษสงกรานต์ ดังที่ครูและนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามได้มีความเห็นด้วยอย่างมากที่จะให้ครูได้มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนด้วยการจัดบายนิเทศ และนิทรรศการ

3. ประเพณีการแต่งงาน จากการศึกษาประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบางชนหมาก อ.เมือง จ.ลพบุรี พบว่ามีลักษณะคล้ายกับประเพณีการแต่งงานของคนไทย กล่าวคือ มีพิธีทางศาสนาและการรับรู้ของญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย และประการสำคัญที่จะทำให้พิธีแต่งงานสมบูรณ์คือ ทั้งฝ่ายและหญิงต้องมีอายุครบตามที่กฎหมายกำหนดและมีการจดทะเบียนสมรสกันอย่างถูกต้อง นอกจากนี้การแต่งงานยังมีส่วนประกอบของพิธีคือ การจัดเลี้ยง เพราะในสมัยก่อนญาติมิตรที่เดินทางมารับรู้และร่วมแสดงความยินดีนั้น ต้องใช้เวลาเดินทางหลาย

ชั่วโมง ไม่สามารถเดินทางกลับไปกลับได้ภายในวันเดียว จึงต้องจัดเลี้ยงกันตามความจำเป็น แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นจัดเลี้ยงนอกบ้าน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร หรือสถานที่อื่น ๆ ที่หาได้ ทั่วได้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากขึ้น บางคนต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาจัดงานเลี้ยงให้ใหญ่โตเพราะ เห็นว่าการจัดงานอย่างใหญ่โตนั้นจะเป็นที่กล่าวขวัญของผู้พบเห็น ซึ่งความจริงแล้วผู้ที่จัดงานเลี้ยงฉลองบางคนไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายทั้งหมดด้วยตนเอง แต่มีคนอื่นช่วยออกให้ด้วย เหตุผลและประโยชน์ต่าง ๆ กัน ดังนั้นครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนรู้จักแก่นของพิธีที่แท้จริงว่าประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ พิธีทางศาสนา การรับขวัญญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย และการปฏิบัติ ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งพิธีเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก และถ้าต้องการจะลดสังสรรค์ก็ควรจัดให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่ต้องเอาแบบอย่างบุคคลอื่น เพราะทำให้สิ้นเปลืองเงินทองโดยใช่เหตุทั้งยังไม่เป็นพิธีที่สำคัญของการแต่งงานอีกด้วย

4. ประเพณีขอฝน เป็นประเพณีที่นิยมน้อยลงในปัจจุบัน ซึ่งเป็นคุณลุ่มบัตินอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมที่ว่าวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม อันเป็นผลจากความเจริญและการขยายการศึกษาออกไปยังท้องที่ต่าง ๆ ของประเทศ ได้กว้างขวางมากขึ้นทำให้ประชาชนเข้าใจในเรื่องของฝนว่า การเกิดฝนไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การทำพิธีขอฝนแต่ประการใดและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ยังสามารถทำฝนเทียม จัดทำระบบชลประทาน เหมือง ฝ่ายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเพณีขอฝนลดบทบาทลงไปมากโดยเฉพาะในเขตเมือง แต่ถ้าเป็นชนบทที่ห่างไกลปรากฏว่ายังคงมีประเพณีขอฝนกันอยู่บ้างเพราะยังไม่มีการติดต่อที่ดีกว่านี้ ดังนั้นครูควรอภิปรายร่วมกับนักเรียนถึงความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีขอฝน ความสำคัญของน้ำ การใช้น้ำให้เป็นประโยชน์และการเก็บกักน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ส่วนประเพณีขอฝนซึ่งเป็นประเพณีที่ไม่สามารถจะแก้ปัญหาฝนแล้งได้นั้น ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันหาทางอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาวิวัฒนาการความเชื่อของคนสมัยก่อนเกี่ยวกับ เรื่องของฝนว่ามีความเชื่ออย่างไรและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

5. ประเพณีอื่น ๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านในพื้นที่เขตการศึกษา 6 แต่มีความนิยมน้อยลง ได้แก่ ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีตีข้าวบิล्ली ประเพณีกำฟ้าของไทยพวน ประเพณีระดับประดิมของไทยเวียง บ้านแปง และประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีเหล่านี้ นอกจากจะนิยมน้อยลงแล้ว บางประเพณีก็มีการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนให้ละตลกกับกาลสมัยมากขึ้น

เช่น ประเพณีกำฟ้าก็หันมาทำข้าวหลามแทนการทำข้าวปุ้น (ขนมจีน) เพราะเห็นว่าการทำข้าวหลามสะดวกกว่าทำขนมจีน หรือประเพณีประดับประดาดิน ก็ใช้กระดาษสีของที่จะไปวัดแทนการใส่หม้อดิน ทั้งนี้ประชาชนในหมู่บ้านเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นแทนการทำเครื่องปั้นดินเผา ทำให้หม้อดินหายากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อมีผู้สนใจประเพณีพื้นบ้านและต้องการจะอนุรักษ์ ส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไปจึงมีการฟื้นฟูและปรับปรุงประเพณีให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เช่น การฟื้นฟูประเพณีกำฟ้า ได้คิดเรียบเรียงคำประกาศ์เทพยดา เพลงรำถวายเทพยดา และเพลงรำกำฟ้า เป็นประเพณีเสริมขึ้นด้วย สิ่งเหล่านี้ครูจะต้องอธิบายให้เด็ก เรียนได้รู้ถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมเดิมและสิ่งที่เสริมขึ้นมาด้วยเหตุผลที่ถูกต้องว่าประเพณีเสริมช่วยให้ประเพณีดั้งเดิมน่าสนใจมากขึ้นแต่มีผลเสียคือทำให้ไม่ล้ามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมไว้ได้

ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีนี้ได้มีการฟื้นฟูและนำไปร่วมกิจกรรมในงานประจำปีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คืองานวันประเพณีศาลเจ้ากรุงศรีอยุธยาโดย ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีส่วนร่วมในการจัดงานนี้ด้วย และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ถ่ายวีดีโอบันทึกภาพพิธีการกวนข้าวทิพย์ที่แสดงในงานไว้อเผยแพร่แก่ผู้สนใจต่อไป

ประเพณีตีข้าวปิลันท์ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันที่หมู่บ้านจักรสิทธิ์ อำเภอเมืองจังหวัดสิงห์บุรี เพียงแห่งเดียว ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่รู้จักประเพณีนี้มากนัก ดังนั้นเพื่อการส่งเสริมประเพณีตีข้าวปิลันท์ให้รู้จักแพร่หลายต่อไป ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยเฉพาะครูที่เป็นคณะกรรมการของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี ควรจะมีบทบาทในการส่งเสริมประเพณีตีข้าวปิลันท์ด้วยการศึกษาสาระสำคัญของประเพณี รูปแบบของประเพณีรวมทั้งวิธีการที่จะรักษาและสืบทอดประเพณีให้เข้ากับกาลสมัย ซึ่งความคิดเห็นนี้ตรงกับความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรม ซึ่งต่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก

ประเพณีตักบาตรดอกไม้ เป็นประเพณีที่สืบทอดเฉพาะวัดบางแห่งเท่านั้น เช่น วัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี และวัดมณีชลขันธ์ จังหวัดลพบุรี ดังนั้นครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ควรให้ความสนใจประเพณีตักบาตรดอกไม้ด้วยการเข้าร่วมงานประเพณีเพื่อศึกษาหาความรู้เรื่องประเพณีตักบาตรดอกไม้ และนำไปอภิปรายในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือบันทึกความรู้เรื่องประเพณีตักบาตรดอกไม้

เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่ว ๆ ไป อีกทั้งจะเป็นการสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูและนักเรียนในด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมของครูว่า "ครูควรเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และควรศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น" ซึ่งผู้วิจัยถือว่าประเพณีที่สืบทอดในท้องถิ่นก็เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน

6. การละเล่นพื้นบ้าน โดยทั่วไปแล้วการละเล่นพื้นบ้านที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้น เป็นการละเล่นที่ไม่นิยมกันแล้ว ทั้งนี้เพราะรูปแบบความบันเทิงแบบใหม่ได้แพร่กระจายเข้าไปทั้งภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ ฯลฯ ซึ่งความบันเทิงเหล่านี้ได้รับความนิยมกันมาก และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งผู้วิจัยคิดว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การละเล่นพื้นบ้านลดความนิยมลงคือหาผู้ถ่ายทอดไม่ได้ เพราะผู้รู้ด้านการละเล่นพื้นบ้านในขณะนั้นนอกจากจะอายุมากแล้ว ก็ยังมีอยู่เพียงไม่กี่คน จึงเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทอดการละเล่นพื้นบ้านแก่ผู้สนใจรุ่นหลัง ทำให้การละเล่นพื้นบ้านลดความสำคัญลงและถูกลืมไปในที่สุด ยาวจนส่วนใหญ่ของชุมชนในพื้นที่เขตการศึกษา 6 ไม่เคยพบเห็นการละเล่นพื้นบ้านพวกการเล่นแม่ศรี เล่นสิงลม นางดั่ง นางลุ่ม หน้าใหญ่ เพลงพิชฐาน ฯลฯ เพราะไม่มีการเล่นในเทศกาลกันแล้วนั่นเอง ดังนั้นถ้าครูจะเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการละเล่นพื้นบ้านของพื้นที่เขตการศึกษา 6 แล้ว ครูจะต้องศึกษาและบันทึกรูปแบบการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจากผู้ที่ยังเหลืออยู่ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษาและปรับปรุงการละเล่นพื้นบ้านให้เหมาะสมต่อไป

7. หัตถกรรมพื้นบ้าน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหัตถกรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 เป็นหัตถกรรมที่โรงเรียนสามารถนำไปใช้สอนแก่นักเรียนได้หลายประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่น ซึ่งแต่ละแห่งจะมีหัตถกรรมพื้นบ้านแตกต่างกันไป เช่น การทำมัดดี หม้อบ้านอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การทำเครื่องจักสานที่ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ฯลฯ ดังนั้น หากครูไม่สามารถจะสอนเองได้ก็สามารถเชิญชาวบ้านที่มีความสามารถในงานหัตถกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นครูพิเศษสอนให้แก่นักเรียนในโรงเรียนได้ และจากการสัมภาษณ์ผู้มีอาชีพด้านหัตถกรรมพื้นบ้านบางท่านปรากฏว่าส่วนใหญ่ยินดีที่จะมาสอนให้แก่นักเรียนในโรงเรียนโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ซึ่งโรงเรียนก็ไม่ถึงบประมาณเพียงพอที่จะจ้างครูพิเศษมาสอน ดังที่ได้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของครูด้านปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนไม่มีเงินจ้างครูพิเศษมาสอน แนวความคิดที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมาสอนนักเรียนในโรงเรียนนี้ตรงกับความคิดของสภามาน แล่งมะลิ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้เสนอแนวทาง

ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า ควรมีการบรรจุผู้รู้ด้าน วัฒนธรรมพื้นบ้านเข้ารับราชการโดยไม่คำนึงถึงวุฒิทางการศึกษา¹ แนวความคิดนี้ผู้วิจัยเห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้รู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นรู้ได้ด้วยการฝึกปฏิบัติมาอย่างเชี่ยวชาญ เพียงแต่ ไม่มีวุฒิบัตรรับรองว่า จบจากสถาบันการศึกษาที่กระทรวงหรือทบวงควบคุมอยู่เท่านั้น และความจริง แล้วผู้รู้บางท่านมีความชำนาญมากกว่าผู้ที่จบจากสถาบันการศึกษาเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นถ้าผู้รู้เหล่านี้ มีโอกาสได้นำความสามารถเฉพาะตนมาถ่ายทอดแก่เยาวชนรุ่นหลังก็จะทำให้ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ มีความตั้งใจทำงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ตนถนัดอยู่มากยิ่งขึ้น ไม่ละทิ้งวัฒนธรรมด้านที่ตนถนัด อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โดยสรุปแล้วผู้วิจัยคิดว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 สามารถ จะนำมาใช้ประกอบกิจกรรมในโรงเรียนได้ทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นของตน ดังนั้นครูจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และ หัตถกรรมพื้นบ้านได้โดยการศึกษาค้นคว้าให้รู้ข้อเท็จจริงแล้วนำมาถ่ายทอดให้แก่ักเรียนสืบต่อไป

1.2 บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แก่ักเรียนด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรมพื้นบ้าน

เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แก่ักเรียนด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านครูควรจะมีบทบาทในการศึกษาหาความรู้ เรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งลักษณะ ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ประเภทของวัฒนธรรมพื้นบ้าน วิธีการในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน การอนุรักษ์และวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แก่ักเรียน

การเรียนรู้อย่างละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นลักษณะ ประเภท วิธีการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ก็เพื่อการพิจารณาเลือกสรร

¹ สีมาน แสงมะลิ "นโยบายศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน" เอกสารในการสัมมนาเรื่อง การหาสู่ทางเพื่อคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาติ เล่นที่ห้องประชุมกองหอสมุดแห่งชาติ ทำวาลูกกริ 4 มกราคม 2528. หน้า 3. (อัดสำเนา)

สำราญที่สำคัญของ วัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งยังมีความสำคัญและจำเป็นต่อวิถีการดำรงชีพของคนใน
สังคมปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นเมื่อครุมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านคนสามารถ
คัดเลือกสำราญที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในสังคมปัจจุบันได้แล้ว ครูก็ควรจะนำสิ่งที่เลือกสรรได้นั้น
มาถ่ายทอดให้แก่นักเรียนต่อไป ซึ่งวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละด้านมีการเรียนรู้และมีวิธีการถ่ายทอด
แตกต่างกันดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี ครูควรศึกษาหาความรู้ด้านประเพณีท้องถิ่น
ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมของประเพณีในท้องถิ่น และด้วยการสอบถามความรู้จากเจ้าของประเพณี
ซึ่งการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการนี้ไม่ใช่สิ่งที่ยุ่งยากสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 6 เนื่องจากครูผู้สอนแบบสอบถามร้อยละ 58 เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเดียวกับ
ที่ตนเองสอนอยู่ ดังนั้นครูส่วนใหญ่ต่างก็เคยเข้าร่วมในงานประเพณีของท้องถิ่นมาแล้วทั้งสิ้น จึงรู้จัก
ประเพณีในท้องถิ่นได้ดีและถนัดแต่เพียงพิธีกรรมของประเพณีโดยไม่รู้จักแก่นแท้ของประเพณีก็สามารถ
จะเล่าหาความรู้จากผู้สูงอายุที่ตนเองรู้จักและคุ้นเคยได้ดีกว่าครูที่มาจากท้องถิ่นอื่น เมื่อครุมีความรู้
เรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างดี เพียงพอแล้วควรจะได้นำที่ศึกษานั้นเพื่อเผยแพร่แก่นักเรียนและ
ประชาชนทั่วไปด้วยทั้งนี้เพื่อให้แก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปได้เห็นคุณค่าของประเพณีและร่วมมือกัน
ปรับปรุงส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ต่อไป นอกจากนี้ครูควรสอดแทรกความรู้ด้านประเพณี
ในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งที่มีโอกาสเพื่อให้แก่นักเรียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสำคัญ
ของประเพณีต่อการดำรงชีพประจำวันของตนต่อไปในอนาคต

การให้นักเรียนได้รู้และเข้าใจประเพณีท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นนั้น ครูควรจัดสภาพ
แวดล้อมภายในโรงเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการเห็น การสัมผัส และการกระทำกิจกรรมด้วย
ตนเอง เช่น การจัดหาหนังสือด้านวัฒนธรรมประเพณีไว้ในห้องสมุด จัดแผนป้ายนิเทศเนื่องในวันสำคัญ
ทางประเพณี จัดนิทรรศการ จัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรม และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของ
ท้องถิ่นเมื่อมีโอกาสดังนี้ เช่น ให้นักเรียนไปเวียนเทียนที่วัดในวันวิสาขบูชา หรือให้นักเรียนเข้าร่วมงาน
ทอดกฐินที่โรงเรียนเป็นผู้จัด ฯลฯ

วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านการละเล่นพื้นบ้าน เนื่องจากการละเล่นพื้นบ้านหาได้
ยากในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นครูมีบทบาทส่งเสริมการละเล่นพื้นบ้านให้นักเรียนได้ด้วยการให้นักเรียน
ฟังเทปบันทึกเสียงและเทปบันทึกภาพที่มีอยู่มาเผยแพร่แก่นักเรียน แล้วให้นักเรียนช่วยกันศึกษารูปแบบ

การละเล่นพื้นบ้าน เพื่อเป็นแบบในการฝึกการละเล่นสำหรับแสดงในงานนิทรรศการของโรงเรียน
หรืองานประจำปีท้องถิ่น

การละเล่นพื้นบ้านนี้ครูควรจะให้ความสำคัญทั้งในด้านการอนุรักษ์และ
การปรับปรุงการละเล่นที่เหมาะสมกับความนิยมของสังคมควบคู่กันไปทั้งนี้ เพื่อให้การละเล่นพื้นบ้าน
มีอยู่ในสังคมและไม่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินไป

วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เนื่องจากหัตถกรรมพื้นบ้านมีอยู่
สองประเภทใหญ่ ๆ คือ หัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำขึ้นมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ และหัตถกรรม
พื้นบ้านที่สร้างขึ้นเพื่อความงามหรือที่เรียกว่าศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านที่
สร้างขึ้นเพื่อความงามหรือที่เรียกว่าศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมหัตถกรรม
พื้นบ้านให้แก่เด็กเรียนนั้นครูควรคำนึงถึงประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านด้วย ถ้าส่งเสริมหัตถกรรม
พื้นบ้านประเภทใช้สอยก็ดูความเหมาะสมของวัสดุที่ทำ การใช้สอยและทักษะของผู้เรียน แต่ถ้าเป็น
ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านก็ควรคำนึงถึงความกลมกลืนของวัสดุที่ทำ รูปทรงของหัตถกรรม ทักษะของ
นักเรียน ระยะเวลาเรียน และความสนใจของนักเรียนประกอบกัน ทั้งนี้เพราะศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
เป็นงานที่มีความประณีตมากถ้านักเรียนไม่มีความสนใจจะทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อหัตถกรรมพื้นบ้าน
ทำให้หัตถกรรมพื้นบ้านเสื่อมความนิยมลงไปได้ในระยะเวลาอันสั้น

การส่งเสริมหัตถกรรมพื้นบ้านให้แก่เด็กเรียนนั้นนอกจากจะส่งเสริมด้วยการ
ให้นักเรียนลงมือทำแล้ว ครูควรมีภาพ วัสดุของจริงมาประกอบการสอน พาไปชมแหล่งผลิต
หัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นหรือพาไปทัศนศึกษาที่ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ด้วยจะยิ่งทำให้นักเรียนมีความสนใจและเห็นคุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น

การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและหัตถกรรม
พื้นบ้านให้ได้ดีนั้นครูควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นอย่างดี คือรู้ว่าวัฒนธรรม
พื้นบ้านเกิดขึ้นมาด้วยความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ รู้ว่าเมื่อสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ก็เปลี่ยนไปด้วย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ครูได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ถูกต้องและเหมาะสมกับ
กาลสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ครูยังต้องอาศัยความตั้งใจในการถ่ายทอดเพราะการถ่ายทอดวัฒนธรรม
เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาบอกเพียงครั้งหรือสองครั้งนักเรียนยังไม่อาจจะรับไว้ปฏิบัติจนเกิดความ
เคยชินได้ หรือครูควรรู้วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมหลาย ๆ วิธี ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมพื้นบ้าน

แต่ละประเภทมีวิธีการถ่ายทอดไม่เหมือนกัน บางประเภทต้องฝึกปฏิบัติเป็นประจำ บางประเภท
ต้องนำตัวอย่างมาให้ชม ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น

1.3 ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดองค์ประกอบ 9 ประการ เพื่อการวิเคราะห์ เพราะคิดว่าองค์ประกอบ
ต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูมีความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริงจนพร้อมที่
จะนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้นักเรียนได้เหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เด็กเรียน
ตำราขีวติอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จากความหมายที่ว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของ
มนุษย์ ดังนั้นถ้าครูสอนนักเรียนไปแล้วแต่นักเรียนไม่สามารรถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นก็ถูกลืมและสูญหายไปนั่นเอง

องค์ประกอบทั้ง 9 ประการที่ผู้วิจัยยึดถือเป็นแนววิเคราะห์ว่าส่งผลให้ครูมี
บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน เพราะองค์ประกอบแต่ละอย่างได้ช่วยหล่อหลอม
และชี้แนะแนวทางให้ครูได้เป็นพลเมืองดีของสังคม ด้วยการใช้คุณลัทธิตามที่กำหนดไว้ในพระราช-
บัญญัติครู และมีจรรยาบรรณของความ เป็นครู รู้จักหน้าที่ที่ครูพึงปฏิบัติด้วยความตั้งใจ จากกฎของ
วินัย จรรยาบรรณว่าด้วยประเพณีครู รู้แนวทางการศึกษาอบรมให้นักเรียนเป็นผู้มีวัฒนธรรม
ประเพณีที่ดั่งงามตามที่สังคมต้องการจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ
รู้จักวิธีการสอนที่ถูกต้อง จากหลักสูตรการฝึกหัดครูและรู้เนื้อหาวิชาสำหรับเด็กแต่ละวัยจากหลักสูตร
มัธยมศึกษา นอกจากนี้หน่วยงานที่มองเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่เยาวชน
ยังพิจารณาเห็นว่าครูคือ ผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม จึงได้วางแนวนโยบายการส่งเสริม
วัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้วยการจัดอบรมครูให้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมเพียงพอที่จะถ่ายทอดแก่นักเรียนได้
และยังจัดกิจกรรมอื่น ๆ ขึ้นมาสนับสนุน คือ จัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน จัดพิมพ์หนังสือ เอกสาร
ด้านวัฒนธรรมออกเผยแพร่ เพราะเห็นว่าประเทศไทยยังมีแหล่งความรู้ด้านวัฒนธรรมน้อยไม่เพียงพอ
ต่อการศึกษาค้นคว้าของครูดังที่ครูได้แสดงความคิดเห็นไว้จากการสำรวจข้อมูล นอกจากนี้รัฐบาล
ยังสนับสนุนให้ตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดและศูนย์วัฒนธรรมอำเภอขึ้นอีกแห่งละอย่างน้อยหนึ่งศูนย์²

² สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, คู่มือปฏิบัติการของศูนย์วัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคิดว่าองค์ประกอบทั้ง 9 ประการนี้จะช่วยสนับสนุนให้ครู
ได้เข้าใจเรื่องราวของ วัฒนธรรมในแต่ละสมัยให้ถูกต้องและสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม
ที่บ้านให้แก่นักเรียนได้ดีขึ้น

2. อภิปรายผลการวิจัยการสำรวจข้อมูล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง "บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้านใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6" ผู้วิจัยได้อภิปรายผลดังนี้

2.1 สถานภาพทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี
นับได้ว่ากำลังเป็นวัยที่มีความพร้อมต่อการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีความคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์ ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงเป็นผู้ที่มีความรู้
และความสามารถพร้อมที่จะพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งด้านวัฒนธรรมด้วย แต่ข้อที่น่า
สังเกตประการหนึ่งคือ ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน จึง
ไม่มีบทบาทต่อกิจกรรมชุมชนเท่าที่ควร นอกจากนี้ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่เคยเข้ารับ
การอบรมทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเอกสาร ซึ่งพบว่าจำนวนครูที่เข้ารับการอบรม
มีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานที่จัดอบรมมีความจำกัดในการจัดอบรม จึงเป็นเหตุให้ครูไม่ได้รับ
การกระตุ้นให้สนใจวัฒนธรรมที่บ้านสืบต่อจากที่เคยศึกษามาจากหลักสูตรการฝึกหัดครู และหลัก-
สูตรบัณฑิตทางการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาวัฒนธรรมเพียงไม่กี่รายวิชาเท่านั้น จากเหตุผลดังกล่าว
นี้อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6
ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสนใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์การทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเข้า
ชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่ตั้งของโรงเรียนหรือจังหวัดใกล้เคียง ดังผลการ
สำรวจครั้งนี้พบว่า ครูผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 310 คน เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าล้า-
มพระยา 84 ราย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ 76 ราย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระบรมธาตุ 10 ราย และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี เพียง 4 ราย เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ระยะ
การเดินทางในแต่ละจังหวัดไม่ห่างไกลกันนัก และผู้วิจัยได้สอบถามเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติอินทร์บุรี ซึ่งได้ชี้แจงว่า ครูและนักเรียนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้ ๆ พิพิธภัณฑ์ให้ความสนใจ
น้อยมาก ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี ส่วนมากจะมาจากที่อื่น ๆ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า
ครูควรจะไปชมพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

2.2 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริม
วัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการ
ศึกษา 6 แยกอภิปรายเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการวิจัยพบว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ข้อที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นบทบาทที่สำคัญมากคือ ครูควรใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
เช่น ภาพ วัสดุ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวบ้าน นิทาน เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ
ซึ่งจะทำให้การถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังเป็นการประหยัดอีก
ด้วย ทั้งยังเป็นการสนับสนุนแนวคิดทางการศึกษาที่จะให้ครูใช้วัสดุพื้นบ้านมาประกอบ การเรียน
การสอน บทบาทของครูที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ครูควรจะได้จัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน
เพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับ
ความคิดเห็นของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามที่เห็นว่า ควรมีการจัดนิทรรศการ วัฒนธรรมพื้นบ้าน
เพื่อนำผลงานของครูและนักเรียนมาแสดงผลในงานด้วย แสดงว่านักเรียนต้องการมีส่วนร่วม
ในการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากขึ้น และนักเรียนก็เห็นด้วยในระดับมากว่าต้องการเรียนรู้
วัฒนธรรมพื้นบ้านของตน โดยการให้ครูนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประกอบการสอนในชั้นเรียน
นอกจากนี้การนำนิทานพื้นเมืองมาประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้เด็ก
เข้าใจกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นของตนแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนอีกด้วย³
เพราะวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่างมีคุณค่าอยู่ในตัวเอง เราจึงสามารถนำเอาคุณค่าเหล่านั้น
มาใช้พัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนได้ อีกทั้งยังช่วยให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน
ดีขึ้น ดังงานวิจัยของสมชาย ตันติลีลีสม เรื่องการใช้นิทานพื้นเมืองเพื่อเสริมการสอนการอ่าน

³ อุทัย วรสุวรรณ์รักษ์, "อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
ของชาวไทยภูเขาเผ่าเข้าบ้านแม่ห้วยแม่ซ้าย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) หน้า 103.

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สอง โรงเรียนบ้านพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ผลปรากฏว่าความก้าวหน้าทางการอ่านของนักเรียนในกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุม⁴

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ครูควรจะได้จัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอันจะทำให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของนักการศึกษา ที่เจตนา นาควัชระ ได้นำมาอ้างถึงว่า "การให้" ความรู้ต่อผู้เรียนนั้นไม่อาจเทียบเทียมได้กับการที่ผู้เรียน "แสวงหา" และ "ค้นคว้า" ความหมายของคุณค่าด้วยตัวของเขาเอง⁵ นอกจากนี้เจตนา นาควัชระ ยังได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยการศึกษาอย่างไม่มีเป็นทางการอีกว่า

การสร้างความขึ้นขมในวัฒนธรรมโบราณเป็นภาคกิจทางการศึกษาแบบที่องค์กรของการศึกษาอย่างเป็นทางการยังขาดความชัดเจนอยู่ วิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการให้การศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ ก็ยังคงจะต้องเป็นไปในรูปแบบของการศึกษาอย่างไม่มีเป็นทางการ นั่นคือการเรียนรู้ด้วยการแนะนำของครู ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง และด้วยการศึกษาดูแบบอย่างจากของจริงซึ่งหาได้จากแหล่งชุมชนจะช่วยส่งเสริมความรู้ให้แก่นักเรียน⁶

⁴ ลมชาย ตันติสันติลลัม "การใช้นิทานพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สอง โรงเรียนบ้านพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) หน้า จ.

⁵ เจตนา นาควัชระ "วิธีการของมนุษยศาสตร์" สัมมนาการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ระดับชาติ 7-10 กุมภาพันธ์ 2527 (มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 2527), หน้า 12.6 (อ็ดสำเนา)

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.3 - 2.4.

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับความคิดเห็นนี้เพราะการศึกษาประวัติของวัฒนธรรมนั้น ต้องศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ประกอบกันเพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลที่ถูกต้อง ทั้งจากโบราณสถาน โบราณวัตถุ เอกสารทางประวัติศาสตร์ และบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสมัยที่เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งวิธีการศึกษาแบบนี้เป็นการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการนั่นเอง ความคิดเห็นนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณดี ตีรกุล, ไพโรจน์ พูลยรัตน์ และอ่าวไพ มาหาลีตระกูล ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองการถ่ายทอตมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น" ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างต่างท้องถิ่น ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอด้วยวิธีสอนในห้องเรียน⁷ และงานวิจัยของภิญโญ ตันพิทยคุปต์ พบว่า นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้น เมื่อครูใช้แหล่งความรู้ในชุมชนช่วยในการสอน⁸ ในการเรียนการสอนนั้น นอกจากจะใช้แหล่งความรู้ในชุมชนทั้งที่เป็นอุปกรณ์ นิทาน การละเล่นและคนสูงอายุที่อยู่ในชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ครูควรให้ความสนใจเพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองได้ดียิ่งขึ้น เพราะ "ผู้สูงอายุจะทำให้คนรุ่นหลังเห็นและรับรู้สภาพของหมู่บ้านในอดีตหรือประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี รวมทั้งประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เคยพบเห็นในปัจจุบันด้วย"⁹ กิจกรรมที่ควรส่งเสริมและแนะนำให้นักเรียน

⁷ วรรณดี ตีรกุล "การทดลองการถ่ายทอตมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524) ไม่ปรากฏหน้า.

ไพโรจน์ พูลยรัตน์ "การทดลองการถ่ายทอตมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในเขตการศึกษา 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524) ไม่ปรากฏหน้า

อ่าวไพ มาหาลีตระกูล "การทดลองการถ่ายทอตมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดจันทบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525) ไม่ปรากฏหน้า

⁸ ภิญโญ ตันพิทยคุปต์ "การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514), หน้า 16.

⁹ องค์การพัฒนาเอกชน, แนวคิดในการพัฒนาสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายบริการองค์การพัฒนาเอกชน โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม, 2517), หน้า 256-257.

ได้เข้าร่วมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรเป็นกิจกรรมทั้งนอกและในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากงานเทศกาลที่จัดในชุมชนจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพของความจริงมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนได้มีสัมพันธภาพกับชุมชน มีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน มีความสำนึกในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้ดียิ่งขึ้น

ในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนนี้ วิลาสิณี ศรัมาวริน วิจัยพบว่านักเรียนที่อยู่ในเขตภูมิภาคมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเทศกาล งานพิธีตามประเพณีต่าง ๆ มีโอกาสดำเนินการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ มาก เพราะอยู่ใกล้ชิดกับสถาบันวัดอันเป็นแหล่งวัฒนธรรมของชุมชน¹⁰ ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าการแนะนำให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมในสังคมที่อาศัยอยู่ได้อย่างดีและเหมาะสมนั้น ครูจะต้องเข้าใจและยอมรับในความสัมพันธ์ของครู โรงเรียน และชุมชน ซึ่งมารศรี รัตนกันทา ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชน" พบว่า ครูสังคมศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชนในเรื่องการมีความรับผิดชอบในหน้าที่และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอยู่ในระดับมาก¹¹ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การแสดงบทบาทต่าง ๆ ของครูทั้งหมดนี้มีความประสงค์เพื่อจัดสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นในตัวนักเรียน

¹⁰ วิลาสิณี ศรัมาวริน "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชนจากวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ในกรุงเทพมหานครและเขตการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526) หน้า 179.

¹¹ มารศรี รัตนกันทา "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย; 2524) หน้า 105.

การคัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมที่นำสนใจอีกวิธีหนึ่งคือการพานักเรียน
ไปทัศนศึกษา และเชิญผู้รู้ด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร ปรากฏว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ยังไม่ให้ความสนใจต่อการเยี่ยมชมแหล่งความรู้ด้านวัฒนธรรม
ที่หมู่บ้านในท้องถิ่นของตนเท่าที่ควร ซึ่งวิเคราะห์ได้จากการไปสัมภาษณ์ประชาชนที่อาชีพต่าง ๆ ใน
ท้องถิ่น เช่น ทอผ้า จักสาน ทำงอบ แกะสลัก ฯลฯ ต่างก็บอกว่า โดยทั่วไปแล้วสถาบันการศึกษาที่
มาดูงานมักเป็นสถาบันการศึกษาที่สูงกว่ามัธยมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยครูและโรงเรียนอาชีวศึกษา
ส่วนสถาบันฯ ระดับมัธยมศึกษาชั้น น.ล.บุญชู บุญครอง อาชีพทำงอบ และเป็นผู้ล่อนในโรงเรียน
ช่างสิบหมู่ จ.พระนครศรีอยุธยาด้วยคนหนึ่ง ได้กล่าวว่า " นักเรียนที่มาดูงานการทำงอบก็เพียงแต่
ศึกษาขั้นตอนและวิธีการทำงอบเท่านั้นไม่ได้ซักถามให้ลึกซึ้ง แต่ผู้ที่เข้ามาศึกษาและอยู่ฝึกงานจริง ๆ
นั้นเป็นเจ้าของที่จากหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งได้มาพักอาศัยและลงมือฝึกปฏิบัติจริง"
และ น.ล.บุญชู บุญครอง เองก็ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพียงแต่ครูโรงเรียน
มัธยมศึกษาได้ติดต่อนำผลงานของตนไปแสดงในงานนิทรรศการของโรงเรียนเท่านั้น¹² และจากการ
สัมภาษณ์นายหย่วน สีจู่ ชาวเกาะเทโพ อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท อาชีพทำลวดและลวดเงิน ตะกร้า
ขาย ได้กล่าวไว้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่เคยเข้ามาชมการจักสานเลย จะมีก็แต่ักศึกษาวิทยาลัย
ซึ่งเข้ามาสอบถามเรื่องการสานเงิน ตะกร้า เพื่อนำไปทำรายงานเท่านั้น¹³ ผู้วิจัยจึงมีความเห็น
ว่าการคัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านในโรงเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ นั้น โรงเรียนมัธยมศึกษา
ที่เป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดน่าจะมีบทบาทในการนำผลงานวัฒนธรรมที่หมู่บ้านมาจัดนิทรรศการและ
ประกอบการเรียนการสอนได้มากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ เพราะครูบางคนเคยผ่านการอบรม
ด้านการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมาแล้ว และยังได้
รับงบประมาณสนับสนุนและข่าวความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
ที่หมู่บ้านอยู่เป็นประจำ

¹²สัมภาษณ์ นางสาวบุญชู บุญครอง, 6 เมษายน 2529.

¹³สัมภาษณ์ นายหย่วน สีจู่, 1 เมษายน 2529.

อย่างไรก็ตามบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นนี้ คงเคย ประพัฒน์ทอง ได้กล่าวว่า การที่นักเรียนจะเข้าใจและซาบซึ้งในวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนได้ดั่งนั้น นักเรียนจะต้องมีโอกาสเห็นของจริงประกอบกับการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน และยังไม่แน่ว่า ครูต้องเสียสละเวลาในวันหยุดเพื่อเข้าไปคลุกคลีกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและชักจูงเยาวชนในบริเวณนั้นทั้งที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนและเยาวชนที่อยู่นอกโรงเรียน ซึ่งมีความสนใจในสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนได้ ออกไปศึกษาอย่างสถานที่จริง ๆ โดยครูต้องนำเนื้อหาในบทเรียนมาร่วมวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่พบเห็นให้เยาวชนได้เข้าใจสาระและคติสอนใจในบทเรียนให้แจ่มแจ้งมากยิ่งขึ้น¹⁴

โดยสรุปแล้ว บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้สอน ศึกษานโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ ศึกษาหลักสูตร และเนื้อหาวิชาให้เข้าใจ ดังปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยเอกสารในตอนต้น รวมทั้งต้องเข้าใจจิตวิทยาการเรียนการสอนด้วยจึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้ก็จะนำไปสู่ความรัก ความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและมีความกระตือรือร้นที่จะรักษาตลอดจนสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามต่อไปในภายหน้า ดังผลงานวิจัยของวิลาสินี ศรัมาริน ที่พบว่า นักเรียนสามารถนำวัฒนธรรมที่ดีงามที่เลือกสรรแล้วไปปฏิบัติได้ และสามารถเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีให้บุคคลในชุมชนได้รับทราบ เช่น จัดงานนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน จัดประกวดมรรยาท การแต่งกาย และนักเรียนเห็นด้วยกับบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาคน ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและเผยแพร่ให้บุคคลในครอบครัวและชุมชนได้รับทราบ¹⁵

2.2 บทบาทของครูในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของครูในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนนั้น ครูควรจัดนิทรรศการ แผ่นป้ายนิเทศเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา วันตรุษ สารท และจัดหาหนังสือวารสารด้านวัฒนธรรมไว้ในห้องสมุด พร้อมทั้งแนะนำหนังสือให้ทุกคนมีความสนใจจะศึกษาค้นคว้า

¹⁴ สัมภาษณ์ คงเดช ประพัฒน์ทอง, หัวหน้าสำนักหน่วยศิลปากร กองโบราณคดี, 28 ตุลาคม 2528.

¹⁵ วิลาสินี ศรัมาริน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 119-120.

และครูต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการปฏิบัติตนเนื่องในวันสำคัญ ๆ เช่น ร่วมทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนด้วยการจัดแผนป้ายนิเทศ และจัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้นั้น ธเรศ ชำเกิด ได้วิจัยเรื่อง "การประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในจังหวัดสระบุรี" พบว่า ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาใช้แผนป้ายนิเทศสำหรับจัดนิทรรศการเพื่อเป็นอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนร้อยละ 73.68¹⁶ ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงพอสมควรนับว่าความคิดเห็นของครูและนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธเรศ ชำเกิด และการที่ครูมีความคิดว่าควรได้จัดแผนป้ายนิเทศตามวาระและโอกาสวันสำคัญนั้น เป็นเพราะว่าแผนป้ายนิเทศช่วยให้นักเรียนมีความรู้ เข้าใจ และได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ศึกษาเล่าเรียนไปแล้วได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดหาหนังสือ วารสารด้านวัฒนธรรมไว้ในห้องสมุดนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริลักษณ์ พัฒนา เจริญ และคณะซึ่งได้สำรวจสภาพที่นำไปสู่ปัญหาการใช้แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) เขตการศึกษา 1, 2, 4, 6, 7, 8, 12, 13 พบว่า โรงเรียนขาดแหล่งความรู้สำหรับค้นคว้าเพิ่มเติม แหล่งความรู้มีไม่เพียงพอกับความต้องการ ห้องสมุดขาดหนังสือที่จะช่วยในการค้นคว้าหาข้อมูล¹⁷ ประกอบกับการสอนของครูที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้าด้วยตัวเองมากขึ้น ดังนั้นแหล่งค้นคว้าหรือห้องสมุดโรงเรียนจึงมีความจำเป็นมาก สำหรับการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นความรับผิดชอบของครูที่ต้องจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดอย่างกว้างขวางและเพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่

¹⁶ ธเรศ ชำเกิด, "การประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในจังหวัดสระบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต (ศิลปศาสตร) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524) หน้า 83.

¹⁷ ศิริลักษณ์ พัฒนา เจริญ และคณะ, การสำรวจสภาพที่นำไปสู่ปัญหาการใช้แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) เขตการศึกษา 1, 2, 4, 6, 7, 8, 12, 13 (กรุงเทพมหานคร :ภาควิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522), หน้า 1-5.

ละใช่ การจัดหาหนังสือนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การสั่งซื้อ รับบริจาค และการทอดผ้าป่าหนังสือ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน เมื่อครูจัดหาหนังสือมาไว้ในห้องสมุดแล้ว ยังต้องมีบทบาทในการจัดทำโครงการแนะนำหนังสือเพื่อจูงใจให้นักเรียน และผู้สนใจได้อ่านและศึกษาอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพราะบางคนไม่ทราบว่าในห้องสมุดมีหนังสืออะไรบ้าง การแนะนำหนังสือในห้องสมุดจึงเป็นกิจกรรมที่จะละเลยไม่ได้ และครูต้องจัดทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านตั้งที่บ้านสือ ทุกๆวัน ได้แนะนำกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการอ่านไว้ว่า

1. จัดหาหนังสือที่ดีและเหมาะสมกับเด็กให้มากพอ
2. หาที่หรือมุมหนังสือให้อ่าน หยิบง่าย ไม่วางระเบียบที่เข้มงวดเกินไป ซึ่งเมื่อเด็กทำงานเสร็จมีเวลาก็หยิบอ่านได้
3. ช่วยชี้ชวน ชักนำให้อ่าน โดยวิธีแสดงหนังสือใหม่ที่หน้าสนใจ เล่าเรื่อง บางตอนที่ดี ๆ สุก ๆ ล่อใจให้เด็กหาอ่านเอง
4. กำหนดหรือมอบหมายงานประเภทต้องอ่านต้องค้นคว้าบ้าง เช่น หา นิทานมาแล้ว ย่อเรื่องติดป้ายนิเทศ เป็นต้น
5. ประสานงานกับผู้ปกครองทางบ้านเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน แนะนำให้ผู้ปกครองหาหนังสือให้เด็ก ให้เวลาเด็กในการอ่านบ้างหรือคอยให้ความสนใจเป็นต้น¹⁸

ด้านความคิดเห็นของนักเรียนที่เห็นว่าครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ในการปฏิบัติตนเนื่องในวันสำคัญ ๆ นั้น นับว่าสอดคล้องกับหลัก ทัศนะของวิชาครูที่กล่าวว่า นักเรียน จะเรียนและเลียนแบบจากครูตามความคิดเห็นของสังคม ก็ถือว่าครูเป็นบุขณียบุคคล เป็นบุคคลที่ควร ยกย่องนับถือ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อครูกระทำสิ่งใดลงไปนักเรียนและบุคคลอื่น ๆ ในสังคมก็จะรับ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ เพราะเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่บุคคลควรยกย่องนับถือเห็นดีเห็นงามและ นำไปปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ปกครองนักเรียนจะให้ความไว้วางใจครูว่าจะเป็นผู้ดูแลอบรม สั่งสอน บุตรหลานของตนให้ได้รับความรู้ มีศีลธรรมจรรยา มีทักษะในการทำงานจนสามารถออกไปประกอบ

¹⁸หนังสือ พุททชะวัน, วรรณกรรมกับเด็ก (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 127 - 129.

อาชีพได้ ครุสจึงได้รับสมญานามอีกอย่างว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ดังนั้นการที่จะสร้างแม่พิมพ์ให้มีคุณภาพได้จะต้องพิจารณาจาก คุณภาพของการฝึกหัดครู ซึ่งรังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ ได้วิเคราะห์ไว้ในคู่มือที่ค้นคว้า การพัฒนาการศึกษาในเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 2 และ 3 (พ.ศ. 2510 - 2519) นั้น เป็นไปในเชิงปริมาณเพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่มีอัตราการเพิ่มของประชากร ในช่วง พ.ศ. 2497 - 2513 สูงถึงร้อยละ 3.3 - 3.4 นโยบายการฝึกหัดครูในระยะนี้จึงต้องการผลิตครูให้ทันกับการขยายตัวทางการศึกษา ปรากฏว่าเมื่อสิ้นแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 3 การผลิตครูจำนวนเกินเป้าหมาย เมื่อถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) พบว่านโยบายการวางแผนด้านประชากรเริ่มส่งผลทำให้อัตราการเพิ่มของนักเรียนมีแนวโน้มลดลงมาก ประกอบกับการผลิตครูเกินเป้าหมาย ในระยะที่ผ่านมา การผลิตครูจึงเริ่มปรับแผนลดปริมาณการผลิตและเน้นการปรับปรุงคุณภาพแทน¹⁹

แผนงานการผลิตครูเพื่อคุณภาพนั้น พิศศักดิ์ ทองมาก ได้เขียนไว้ในเรื่องแผนงานการผลิตครู เพื่อคุณภาพในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ว่าประกอบด้วยโครงการ 3 โครงการดังนี้

1. โครงการพัฒนาบุคลากรครู (พ.บ.ค.) เป็นโครงการลำดับแรกมุ่งความเป็นคนดีและมีบุคลิกภาพครู นักศึกษาจะต้องเข้าโครงการนี้เป็นเวลา 1 ภาคเรียน
2. โครงการส่งเสริมการวิจัยอาชีพครู (ป.ว.ค.) รับช่วงต่อจากโครงการแรก รับผิดชอบการฝึกฝนสมรรถภาพพื้นฐานในการเป็นครูและการพัฒนาชนบท แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นช่วงการเตรียมส่งเสริมการวิจัยอาชีพครู 1 ภาคเรียน และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) อีก 1/2 ภาคเรียน

¹⁹ รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ "วิทยาลัยครูช่องทางที่ก้าวไกลเดิน" คู่มือที่ค้นคว้า

3. โครงการส่งเสริมลักษณะนิสัยใฝ่รู้ (ส.ล.ผ) รับช่วงนักศึกษาที่กลับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมุ่งส่งเสริมลักษณะนิสัยใฝ่รู้ วิธีการเรียน การศึกษาหาความรู้ การพัฒนาตนเองทางวิชาการ 1 ภาคเรียน และอีกครั้งภาคเรียน เน้นการเตรียมตัวสอบบรรจุ และสอบเรียนต่อ²⁰

โครงการที่ 3 นี้ นับว่าเป็นโครงการที่สอดคล้องกับลำดับการวิจัยด้านที่ 3 ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้ศึกษาความคิดเห็นด้านบทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรม เพราะความรู้และวิชาการต่าง ๆ มีอยู่ในแหล่งความรู้มากมายไม่ว่าจะเป็น เอกสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ดังนั้นถ้าผู้ที่จบจากสถาบันผลิตครูมีความสนใจใฝ่รู้ เหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งความรู้ด้านวัฒนธรรมก็จะทำให้สามารถเพิ่มพูนความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านต่อเนื่องจากที่เคยเรียน จากหลักสูตรครู และยังช่วยให้เป็นแม่พิมพ์ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดีแก่นักเรียนด้วย

2.3 บทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ผลการวิจัยพบว่า ครูควรศึกษาหาความรู้โดยการเข้าร่วมงานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนชมการแสดง การละเล่นพื้นบ้านที่จัดขึ้นในชุมชน ไปเยี่ยมชมชีวิตความเป็นอยู่ในชนบทเพื่ออุทิศถวายเป็นบุญกุศลและประเพณีท้องถิ่น ครูควรศึกษาหาความรู้จากวัด โบราณสถาน ผู้มีความรู้และแหล่งความรู้ในชุมชน และเมื่อมีความรู้แล้วครูควรรวบรวมความรู้ที่ได้ศึกษามาโดยการบันทึกไว้เพื่อเป็นประโยชน์ทางด้านการศึกษาต่อไป

เนื่องจากเอกสารและหนังสือด้านวัฒนธรรมยังมีอยู่น้อย ประกอบกับ ผู้ศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านยังกระทำกันไม่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าของครูด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านก็ต้องอาศัยความรู้จากแหล่งชุมชนด้วยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและการเข้าไปศึกษาจากของจริง จะทำให้ครูเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพราะสามารถซักถามข้อข้องใจจากเจ้าของวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดีและการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านจากแหล่ง

²⁰ ฝรั่งดี ทองมาก, "แผนงานการผลิตครูเพื่อคุณภาพในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5"

ชุมชนของครูยังทำให้ครูสามารถนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้มากขึ้น ดังที่ ลุนทรี ดวงทิพย์ ได้วิจัยเรื่อง "วิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน ตาบลท่าไม้ อ่าเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร" พบว่าครูและอาจารย์ในจังหวัดกำแพงเพชร เห็นว่าวรรณกรรมพื้นบ้านมีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการเรียนการสอนได้มาก²¹ ประกอบกับการศึกษาของไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนค่านิยมจากการใช้การศึกษาเพื่อเลื่อนชั้นทางสังคมให้สูงขึ้น หรือเพื่อรักษาระดับชั้นทางสังคมของตนไว้มาเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเพื่อการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปกับการเลื่อนและรักษาระดับชั้นทางสังคม และยังมีมุ่งเน้นให้คนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจมากที่สุด²² ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมนั้นตรงกับหน้าที่อย่างหนึ่งของวรรณกรรมพื้นบ้านคือมีหน้าที่พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

กระบวนการค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านของครูนั้นจะต้องกำหนดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยความรอบคอบและตรงกับสภาพความเป็นจริง จะไปเปรียบเทียบความรู้สึกนึกคิดกับท้องถิ่นอื่นไม่ได้ เพราะแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน เลิมศักดิ์ ปิ่นทอง กล่าวไว้ว่า "ข้อสมมุติฐานที่ว่าทุกหมู่บ้านมีปัญหาคล้ายคลึงกันนั้น จากประสบการณ์การทำงานพัฒนาชนบท ปรากฏว่า ข้อสมมุติฐานดังกล่าวไม่เป็นความจริงเลย"²³ ดังนั้นการเข้าไปศึกษาค้นคว้าจากชีวิตจริงของชาวชนบทจะช่วยส่งเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมให้แก่ครูได้เป็นอย่างดี ลุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ ยังได้กล่าวถึงการเข้าไปศึกษาจากแหล่งชุมชนไว้อีกว่า "นักวิชาการผู้ไม่

²¹ ลุนทรี ดวงทิพย์, "วิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน ตาบลท่าไม้ อ.พรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร," หน้า 7.

²² เลิมศักดิ์ ปิ่นทอง, "การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท" เอกสารในการสัมมนาทางวิชาการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เสนอที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 14 มกราคม 2526, หน้า 7. (อัดสำเนา)

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

จำนวนไม่น้อยได้เข้ามาศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย เพื่อให้เกิดความแตกฉานเกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องใช้บางอย่างของไทย ทั้งในด้านวัสดุที่ใช้ กรรมวิธีผลิต รูปแบบ ประโยชน์ใช้สอย และ วัฒนธรรมการใช้ แล้วนำไปเป็นแนวทางในการผลิตสินค้าบางประเภทเพื่อส่งกลับมาจากหน้าขายในเมืองไทยโดยเฉพาะ²⁴

ดังนั้นบทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 นอกจากจะศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารต่าง ๆ แล้ว การศึกษาค้นคว้าจากชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านจริง ๆ จึงมีความสำคัญ มาก หากละเลยการศึกษาค้นคว้าจากชีวิตจริงในชนบทก็จะทำให้ครูขาดความรู้ในด้านคุณค่าของ วัฒนธรรมพื้นบ้านไป ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการสนทนากับผู้ปกครองหรือประชาชนในท้องถิ่น และ การศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านยังสามารถศึกษาได้จาก การฟังรายการวิทยุซึ่งมี สำระด้านวัฒนธรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้านหลายรายการ หรือศึกษาค้นคว้าจากการไปชมพิพิธภัณฑ์ โบราณสถานที่มีอยู่ในท้องถิ่น จะทำให้ครูได้รับความรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านได้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 บทบาทของครูในการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้

ผลการวิจัยพบว่า ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนได้ผลิตและนำหัตถกรรม พื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ควรนำศิลปหัตถกรรมที่นักเรียนและผู้ปกครอง ประดิษฐ์ออกจำหน่ายในงานนิทรรศการของโรงเรียน และครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างความ สัมพันธ์และส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันปรับปรุง ส่งเสริมและรักษา วัฒนธรรมพื้นบ้าน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บทบาทของครูในการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ ความรู้แก่นักเรียนและประชาชนนี้มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ของครูด้านอื่น ๆ คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านของครู ทั้งนี้เพราะเมื่อครูถ่ายทอดความรู้

²⁴ ลูทวิงส์ พงษ์ไพบูลย์, วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติของภาคใต้,

ด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านในโรงเรียนแล้ว ครูจะต้องเชื่อมโยง ความรู้เหล่านั้นให้นักเรียนได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตน ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วม กิจกรรมประเพณีในท้องถิ่น การนำการละเล่นพื้นบ้านไปใช้เมื่อจำเป็น หรือการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ขึ้นใช้ประโยชน์ และนำออกจำหน่ายเพื่อหารายได้ การปฏิบัติทั้งหมดนี้จะช่วยให้ครุมีความสัมพันธ์ กับชุมชนได้ดี และยังเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านและสังคมได้ นับได้ว่าเป็นนิมิตหมาย ที่ดีของการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และครบวงจรของการเรียนรู้อ

บทบาทของครูในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี การละเล่นพื้นบ้านและ หัตถกรรมพื้นบ้านนั้น ครูควรจะต้องเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม พื้นบ้านได้ดีขึ้น และยังเป็นกำลังร่วมสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอีกด้วย ส่วนการเผยแพร่ความรู้ด้าน วัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปนั้น ผู้วิจัยคิดว่าครุมีบทบาทในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน มากที่สุด ด้วยการให้ความรู้ในเรื่องวิธีการผลิตที่รวดเร็ว ทำให้ลดเวลาการผลิตลงและสามารถ ผลิตได้มากขึ้นในเวลาเท่ากัน ใ้รู้วิธีการคิดต้นทุนโดยคิดถึงค่าแรงและเวลาที่ผลิตด้วยไม่ใช่ ต้นทุนที่เป็นวัสดุเพียงอย่างเดียว และสิ่งที่สำคัญคือให้ความรู้เรื่องตลาด ต้องรู้จักวิธีหาตลาด ระบายสินค้า เพราะถ้าผลิตได้มากแต่ไม่มีตลาดก็ไม่สามารถส่งเสริมหัตถกรรมพื้นบ้านได้ ดังนั้น ความรู้เรื่องตลาดจึงมีความสำคัญต่อการให้ความรู้แก่นักเรียนและประชาชนมากพอ ๆ กับการให้ ความรู้เรื่องวิธีการผลิตเช่นกัน

3. ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่ครุมีความเห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคคือ โรงเรียน ไม่สามารถจ้างครุพิเศษมาสอนเพราะงบประมาณไม่พอ และเวลาเรียนมีน้อยจึงไม่อาจจะล่อดแทรก ความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในวิชาที่สอนให้นักเรียนได้ ปัญหาด้านนี้มีปัญหาด้านงบประมาณเข้า มาเกี่ยวข้องด้วยในการดำเนินงานทุกประเภทแม้ว่าจะต้องใช้งบประมาณ แต่ถ้าผู้ดำเนินงานมี ความเข้าใจและมีความศรัทธาต่องานปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณก็จะลดน้อยลงคือ ใช้วิธี แก้ปัญหาโดยการให้ผู้ร่วมโครงการมีความศรัทธา ยอมรับนโยบาย และมีความเสียสละ ซื่อสัตย์

สู่ชีวิตในการดำเนินงาน ก็จะทำให้โครงการบรรลุผลได้ ดังความคิดเห็นของ บุญชู โรจนเสถียร ซึ่งได้เสนอแนวสำหรับบุคคลที่จะเข้าร่วมแก้ไขสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศว่าจะต้องมี คุณสมบัติสำคัญ 2 ประการคือ

ก. ต้องเป็นผู้มีศรัทธา เข้าใจ และยอมรับนโยบาย

ข. ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหาร เสียสละ และซื่อสัตย์

สู่ชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นที่ปรากฏ²⁵

เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นว่า บุคคลที่มีคุณลักษณะสองประการนี้ย่อมเป็นผู้ คิดค้นกลไกหรือกิจกรรมการ เรียงการส่อนได้เหมาะสมกับนโยบายและงบประมาณที่มีอยู่ได้อย่าง เหมาะสมซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาด้านงบประมาณได้ นอกจากนี้ คำสั่งตราจารย์คุณดวงเดือน พิศาลบุตร ได้ให้ข้อคิดในเรื่องงบประมาณอีกว่า ในการศึกษาและ เก็บข้อมูลวัฒนธรรมด้วยงบประมาณ ที่จำกัดนั้น จะต้องจัดสรรงบประมาณให้เหมาะกับงานที่ทำโดยให้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน ด้วยความมีประสิทธิภาพสูง มีการส่งส่งข้อมูลด้านวัฒนธรรมไปทีละ เล็กทีละน้อยเรื่อย ๆ ไปทุกปี อย่างมีระบบและมี เป้าหมายตามที่วางไว้ชัดเจน พร้อมทั้งแสวงหาวิธีการที่จะให้ได้ข้อมูลมา มากและรวดเร็วแต่เสียค่าใช้จ่ายน้อย เช่น ขอความร่วมมือจากครู ผู้ปกครองในท้องถิ่นและประสานงาน กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีข้อมูลด้านวัฒนธรรมอยู่บ้างแล้ว ก็จะทำให้ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดหรือศูนย์ วัฒนธรรมอำเภอและโรงเรียนมีข้อมูลวัฒนธรรมพื้นฐานในเขตรับผิดชอบของตนครบในวันหนึ่ง²⁶ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะวัฒนธรรมพื้นฐานที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของแต่ละศูนย์ จะมีไม่มากนัก ถ้าได้แบ่งเขตกันจริง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กำหนดให้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมประจำอำเภอขึ้น ดังนั้นแต่ละอำเภอจะรับผิดชอบเฉพาะ เขตอำเภอของตนเท่านั้น ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์ เก็บข้อมูลจากวัฒนธรรมประจำปีที่สำคัญ ๆ

²⁵ อภิวัฒน์ วรรณกร, ชีวิตและผลงานของ บุญชู โรจนเสถียร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พี.เอ็ม.บุ๊คเซ็นเตอร์, 2525), หน้า 137.

²⁶ สัมภาษณ์ดวงเดือน พิศาลบุตร, คำสั่งตราจารย์ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยการมัธยมศึกษา, 4 พฤษภาคม 2529.

ก่อน แล้วขยายไปสู่วัฒนธรรมที่สำคัญ ๆ รองลงไปเรื่อย ๆ ตามลำดับจนครบ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี เมื่อเขตอำเภออื่น ๆ รับผิดชอบพื้นที่เฉพาะเขตของตนไปแล้ว ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานีก็จะเก็บข้อมูลเฉพาะวัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตอำเภอเมืองอุทัยธานี ซึ่งมีประเพณีที่เป็นที่เข็ดหน้าเข็ดตาของจังหวัดอุทัยธานีมาก คือ งานตัดกบตาเทโวที่วัดสังกัสรัตนคีรี หรือถ้าเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี ก็มีงานแข่งเรือ หนึ่งใหญ่ งานประจำปีวัดพระนอนจักรสีร์ การสำนงอบ การสำนแข่ง ฯลฯ จะเห็นว่าถ้าผู้รับผิดชอบได้วางแผนการทำงานไว้อย่างรัดกุมแล้วจะสามารถดำเนินงานได้ตามจุดมุ่งหมายของรัฐที่วางนโยบายส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติที่กำหนดไว้ได้ และเช่นกันการดำเนินงานจำเป็นต้องมีการประเมินผลโครงการตลอดเวลา เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของการทำงานอันจะเป็นข้อมูลในการทำงานครั้งต่อไป เพราะถ้าวิธีการหรือกลไกในการทำงานขัดข้องหรือเดินคนละทางกับนโยบายแล้ว นโยบายนั้นอาจจะไม่สัมฤทธิ์ผลได้²⁷ คือไม่บรรลุตามความมุ่งหมายของนโยบายนี้เอง แล้วในอนาคตประเทศไทย จะมีความพร้อมต่อการให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในปริมาณมาก ๆ โดยไม่มีอุปสรรคจากสาเหตุ 3 ประการ ซึ่งบรรจง พงษ์คำสตร์ เคยกล่าวไว้ในการบรรยายเรื่องจุดยืนและทิศทางของการมัธยมศึกษาของประเทศไทยว่า "รัฐไม่สามารถจะจัดการมัธยมศึกษา ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ต้องลงทุนมาก
2. ถ้าจัดการศึกษาในระดับนี้มาก จะทำให้คุณภาพทางการศึกษาลดลง
3. ยังไม่พร้อมในด้านงบประมาณ บุคลากร และอาคารสถานที่"²⁸

ด้วยเหตุนี้การแก้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกรรมการ เรียงการล่อนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 นั้น

²⁷ อภิวัฒน์ วรรณกร, ชีวิตและผลงานของ บุญชู โรจนเสถียร, หน้า 188.

²⁸ บรรจง พงษ์คำสตร์, "จุดยืนและทิศทางของการมัธยมศึกษาของประเทศไทย" บรรยายที่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 9 ธันวาคม 2525.

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ครูจะต้องมีความศรัทธาและยอมรับนโยบายของรัฐที่จะส่งเสริมวัฒนธรรม
พื้นบ้านให้แก่เยาวชนของชาติ ประกอบกับมีความตั้งใจทำงานด้วยการวางโครงการ มีระเบียบ
แบบแผน มีความเสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต จึงจะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ลดน้อยลงได้

3.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า สื่อมวลชนด้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีอิทธิพลต่อ
การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกเป็นอย่างมาก ทำให้เด็กเรียนสนใจวัฒนธรรมตะวันตก
มากกว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านและค่านิยมของคนไทย บางกลุ่มยังชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกว่าเป็น
วัฒนธรรมที่เจริญกว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงหันไปปรับวัฒนธรรมตะวันตกมากยิ่งขึ้น ที่เป็นดังนี้เนื่องจาก
ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งทำให้การคมนาคมสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว
วิทยุ โทรทัศน์มีแพร่หลายในหมู่ประชาชน ทำให้เยาวชนได้รับข่าวสารและวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ
จนถึงขั้นนำวัฒนธรรมสมัยใหม่มาไขว้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งโมหัมมัด อับดุลกาเดร์ ได้เขียนไว้ใน
บทความเรื่อง "ทฤษฎีการเรียนรู้กับอนาคตของสังคมไทย" ว่า "เปรียบเทียบเวลาที่เด็กอยู่กับครู
และอยู่กับสังคมแล้วมันห่างไกลกันมาก ฉะนั้นการที่สังคมหวังจะให้เด็กที่อยู่กับครูได้รับการอบรม
จากครูในช่วง เวลาอันน้อยนิดมาอยู่ยง คงกะพันกับสังคมอัน เลว และตลอดชีวิตนั้นคงไม่ได้แน่ ๆ
เว้นแต่สังคมนอกโรงเรียนต้องดีด้วย"²⁹ ดังนั้นครูจึงควรให้ความสนใจเนื้อหาสาระของสื่อมวลชน
เพื่อแนะนำสาระที่ดีแก่นักเรียน ส่วนเรื่องการเลียนแบบจากสื่อมวลชนของวัยรุ่นนั้น ปฏิพัทธ์ กระแสอินทร์
ได้วิจัยพฤติกรรมของวัยรุ่นพบว่า "เด็กวัยรุ่นชอบเลียนแบบพระเอกและผู้ร้าย และยังมีผลต่อจิตใจ

²⁹ โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, "ทฤษฎีการเรียนรู้กับอนาคตของสังคมไทย" วิทยาคาร

และสุขภาพของเด็กวัยรุ่นด้วย"³⁰ ด้วยเหตุนี้การข่มรายการโทรทัศน์ของเด็กจึงควรจะมี
ผู้ปกครองคอยแนะนำหรือเลือกสรรรายการที่ดีมีประโยชน์ให้แก่เด็ก เพื่อช่วยในการอบรมและ
ฝึกนิสัยที่ดีแก่เด็กได้³¹ เพราะโทรทัศน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดฝัน หรือให้
ความรู้ หรือก่อให้เกิดทักษะใหม่³² ดังนั้นการนำโทรทัศน์มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการศึกษ
สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ให้ได้มากยิ่งขึ้นก็ต้องอาศัยการวางแผนและการทดลองที่สอดคล้อง
กับขอบเขตอันจำกัดของระบบการปกครองประเทศด้วย³³ ในเรื่องนี้คณะกรรมการส่งเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติได้เสนอในรายงานผลการสัมมนา เรื่อง "วัฒนธรรมทางภาษาของไทย" ว่า

เป็นที่น่าสังเกตว่ารายการโทรทัศน์ในปัจจุบันบางรายการรวมทั้งการมอมเมา
ประชาชนโดยเฉพาะการโฆษณาสินค้าและบางรายการให้ตัวอย่างการใช้ภาษาที่
ผิดหรือภาษาสแลง ทำให้เยาวชนนำตัวอย่างไปใช้ผิด ๆ ซึ่งปัญหาการใช้ภาษานั้น
เป็นเรื่องที่ใช้โดยประมาทเลินเล่อบ้างลงในบ้าง โดยเฉพาะความผิดพลาดที่
เกิดจากโทรทัศน์เป็นความผิดพลาดที่จงใจ³⁴

³⁰ปฏิพัทธ์ กระแสอินทร์, "อิทธิพลของภาพยนตร์โทรทัศน์ต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2509), หน้า 9.

³¹สุตา ธารรงค์โชติ, "การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 168.

³²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาบทบาทของสื่อสารมวลชนต่อ
การศึกษาของชาวบ้าน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2521), หน้า 12

³³เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

³⁴คณะกรรมการส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
รายงานผลการสัมมนาเรื่อง "วัฒนธรรมทางภาษาของไทย" (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการ
ส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2525), หน้า 60.

นับว่า โทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่ควรให้ความสนใจและปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเร็ว เนื่องจากโทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่ประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ดังผลการวิจัยด้านโทรทัศน์ซึ่งภัทรภูมิ ประยูร เกียรติ วิสัยไว้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและผู้ปกครองชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน³⁵ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ครูใช้เวลาวางดูโทรทัศน์มากที่สุดคือ ร้อยละ 81 และความสนใจต่อรายการโทรทัศน์ของวัยรุ่นนั้น บังอร พิรพัฒน์ ไต้วิสัย เรื่อง "ความนิยมของเด็กวัยรุ่นต่อโปรแกรมการศึกษาทางโทรทัศน์" พบว่า วัยรุ่นมีความสนใจรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษาน้อย ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนมัศึกษามักชมรายการประเภทดนตรีและสนใจชมละคร (นาฏศิลป์ไทย) น้อยที่สุด³⁷ ทั้งนี้เพราะนักเรียนมัธยมศึกษายังเป็นวัยที่ชอบเลียนแบบ ชอบความสนุกสนาน แล่งหาความบันเทิงมากกว่าความรู้หรือความถูกต้อง สิ่งสนใจรายการบันเทิงมากกว่ารายการความรู้สารคดี และรายการบันเทิงมักจะนำวัฒนธรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมมาให้ เช่น ภาษากลาง การแต่งกายแปลกแหวกแนว และท่าเต้นรำแปลก ๆ รายการบันเทิงเหล่านี้มีในรายการโทรทัศน์ทุกสถานี และเขตการศึกษา 6 เป็นพื้นที่ที่รับรายการโทรทัศน์ได้ทั้งหมด ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองและครูที่ต้องเอาใจใส่ต่อความสนใจรายการโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษา

³⁵ ภัทรภูมิ ประยูร เกียรติ, "อิทธิพลของรายการ โทรทัศน์ภาคหัวค่ำต่อการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 50.

³⁶ บังอร พิรพัฒน์, "ความนิยมของเด็กวัยรุ่นต่อโปรแกรมการศึกษาทางโทรทัศน์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 83.

³⁷ ศิริรัตน์ เจริญศักดิ์, "ความสนใจรายการ โทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 62.

เพื่อให้เด็กเรียนได้รับประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ให้มากที่สุด ผู้ปกครองควรนำสาระจากรายการโทรทัศน์มาสนทนากับเด็กและครูควรนำเนื้อหาสาระมาอภิปรายในชั้นเรียนเพื่อวิเคราะห์ข้อสงสัยที่ได้รับว่าน่าเชื่อถือได้หรือไม่ ส่วนไหนที่ควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมมากที่สุด และส่วนไหนที่ไม่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ต้องอภิปรายกันให้เห็นจริง

สำหรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์และนิตยสารนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าครูควรให้ความสนใจต่อเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์และนิตยสารเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นแนวทางในการแนะแนวทางการรับข่าวสารของนักเรียนได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เนื่องจากสื่อมวลชนทั้งสองประเภทมีเนื้อหาต่าง ๆ แตกต่างกันโดยเฉพาะเนื้อหาด้านวัฒนธรรมละมีน้อยมาก ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาบทบาทของสื่อสารมวลชนต่อการศึกษาของชาวบ้าน พบว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่มีความรู้ด้านวัฒนธรรมมีดังนี้

หนังสือพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร มีเนื้อหาประเภทข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด และประเภทความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม หนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีเนื้อที่สำหรับเนื้อหาประเภทนี้มากที่สุดทั้งฉบับวันธรรมดาและวันอาทิตย์ คือ ประมาณ 3 ใน 5

นิตยสารประเภทความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม อนุสาร อสท. กุลสตรี มีเนื้อหาประเภทนี้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ขวัญเรือน สว่างสยาม พ้าเมืองไทย ประชาชาติ³⁸

ดังนั้นบทบาทของครูนอกจากจะต้องพิจารณาสาระในเนื้อหาของสื่อมวลชนแล้วยังต้องพิจารณาประเภทของสื่อสารมวลชนที่มีคุณค่าแก่เยาวชนอีกด้วย

³⁸อนันตริษา อังกินันท์ และเกื้อกุล ศุภรัตน์, สื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 33 และ 37.

3.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมของครู

ผลการวิจัยพบว่า ผู้รู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นมีน้อย และหนังสือด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านก็มีน้อยด้วย โดยเฉพาะหนังสือที่มีการวิเคราะห์แก่นสารของวัฒนธรรมพื้นบ้าน เมื่อพิจารณาปัญหาด้านจำนวนผู้รู้ด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่น้อย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นเพราะในปัจจุบัณวัฒนธรรมพื้นบ้านได้รับความนิยมน้อยลง โดยเฉพาะการเล่นพื้นบ้าน ซึ่งทำให้การเล่นพื้นบ้านไม่มีการถ่ายทอดให้แก่ชนรุ่นหลัง และถูกกลืนเลื่อนไปในที่สุด หรือผู้เล่นเพลงพื้นบ้านก็ต้องเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นแทน เพราะไม่มีใครมาว่าจ้างไปเล่น และผู้เล่นเพลงต่างมีอายุมากและเสียชีวิตไปเกือบหมดแล้ว ผู้รู้วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ยังคงมีอยู่ประปรายทั่วไปก็คือ ผู้รู้ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นสิ่งที่สามารถทำขึ้นใช้เอง และเมื่อมีการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้นมา ก็สามารถผลิตเป็นสินค้าหารายได้ให้แก่ครอบครัวได้อีกด้วย อีกประการหนึ่งคือ ของใช้บางอย่างจะต้องเป็นหัตถกรรมเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ หวายจะใช้พลาสติกแทนไม่ได้เพราะไม่คงทน ด้วยเหตุนี้หัตถกรรมพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ จึงยังคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็น เครื่องจักสาน อีฐ การทอผ้า ฯลฯ

หนังสือด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านยังมีน้อย แม้ว่าคณะกรรมการส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจะได้จัดพิมพ์หนังสือวัฒนธรรมออกเผยแพร่แก่หน่วยงานต่าง ๆ ก็ตาม แต่ก็ยังไม่ได้จัดทำหนังสือวัฒนธรรมพื้นบ้านออกเผยแพร่อย่างจริงจัง

นอกจากนี้ข้อมูลวัฒนธรรมพื้นบ้านจากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดต่าง ๆ ก็ยังมีไม่มากพอ เพราะการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ โดยผู้ทำงานอ้างว่า อุปสรรคในการทำงานคือไม่มีงบประมาณ จึงเป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้อรุณศรี ศรพิฑา ได้วิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่จากผู้บังคับบัญชามอบหมาย หรืออาจารย์มอบหมาย และบางส่วนทำงานด้วยความสมัครใจ เพราะสนใจทางวัฒนธรรมประเทศไทย ทั้งนี้ยังไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถทางด้านการวิจัย ระเบียบวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการคัดระบบข้อมูลต่าง ๆ ในหอวัฒนธรรมเท่าที่ควร ทำให้ขาดความชำนาญทางด้านการวิจัย จึงเกิดอุปสรรคในการจัดฝึกอบรมผู้อื่นเพื่อเป็นวิทยากร หรือฝึกอบรมให้เข้าใจระเบียบวิธีการเก็บรวบรวม

และจัดระบบข้อมูลทางวัฒนธรรม ครูผู้สอนที่มีความสนใจสิ่งขาดแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้า
 เพิ่มพูนความรู้ของตนไปด้วย³⁹ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น
 คู่ขนานวัฒนธรรมควรร่วมมือ และประสานงานกับครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อผล
 งานการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวัฒนธรรมพื้นบ้านและควรจัดให้มีห้องสมุดทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ
 ในขณะเดียวกันควร เปิดศูนย์วัฒนธรรมให้ เป็นที่ศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน สันนิษฐานให้ครู
 และนักเรียนจัดรวบรวมข้อมูลและจัดแสดงประเพณีท้องถิ่นตามเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งอาจร่วมกับ
 บุคคลภายนอกที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียน หรือชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีความสามารถก็ได้ ทั้งนี้
 เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ทุก ๆ คน เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ไม่เห็นว่าวัฒนธรรมเป็นของ
 ไม่มีค่าหาประโยชน์ไม่ได้จนบางคนได้เผาตำรายาโบราณที่จารึกไว้ในสมุดใบลาน สมุดข่อย
 เพราะเห็นว่าไม่ได้ใช้ทำอะไรแล้ว เก็บไว้ก็รังแต่จะรกบ้านดังที่ ปราชา แสงไชย ได้ชี้แจงไว้⁴⁰

ผู้วิจัยคิดว่าต่อไปในอนาคตการศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรมไทย และ
 วัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดต่าง ๆ จะสมบูรณ์และมีมากเพียงพอแก่ความต้องการของผู้ใช้
 เพราะรัฐได้มีนโยบายจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดทุก ๆ แห่งอยู่แล้ว และอาจารย์
 วิทยาลัยครูได้ สันนิษฐานให้จัดห้องเก็บข้อมูลทางภาษา วรรณกรรม และคติชนวิทยา และให้
 ศูนย์วัฒนธรรมจัดบริการเกี่ยวกับของจริง เช่น สมุดข่อย ใบลาน หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
 เช่น โถ คราด ไซ กระบุง ฯลฯ และนักศึกษาริทยาลัยครูได้ สันนิษฐานให้ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดบริการ
 ภาพยนตร์ หรือเทปโทรทัศน์ (วีดีโอเทป) สไลด์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน

³⁹ อรรถวราชน ศรีฟ้า, "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์
 วัฒนธรรมวิทยาลัยครูที่มีต่อการ เรียนการล่อนภาษาไทยในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ" (วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโท สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, 2526), หน้า 99.

⁴⁰ สัมภาษณ์ ปราชา แสงไชย, 3 มิถุนายน 2529.

และการละเล่นสำหรับเด็กด้วย⁴¹

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ศูนย์วัฒนธรรมได้ดำเนินการอยู่แล้ว เพียงแต่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จเท่านั้น ในการจัดทำหอวัฒนธรรมแลตง วัฒนธรรมที่นั่น คณะกรรมการหอวัฒนธรรมอาจดัดแปลงแนวความคิดจากพิพิธภัณฑ์ช้าวนาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มาก็ได้ เพราะพิพิธภัณฑ์ช้าวนาได้แสดงวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยไว้อย่างน่าสนใจ ดังที่มีอยู่ใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ และกำลังจะจัดขึ้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อินทร์บุรี อีกแห่งหนึ่ง

3.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียน และประชาชน

จากการวิจัยพบว่า ครูมีความสนใจแต่ไม่สามารถเข้าร่วมงานเทศกาลหรือ พิธีต่าง ๆ ที่ประชาชนจัดขึ้นได้เพราะไม่มีเวลา และงานหรือพิธี อยู่ห่างจากที่พัก บางแห่ง การคมนาคมไม่สะดวก เมื่อพิจารณาเวลาในการทำงานของครูในแบบสอบถามตอนที่หนึ่งพบว่า ครูใช้เวลาเพื่อกิจกรรมในโรงเรียนมาก ดังนั้นเมื่อกลับบ้านก็ต้องทำงานบ้านให้เรียบร้อย จึงไม่ค่อยมีเวลาไปร่วมงานเทศกาลและพิธีต่าง ๆ ที่ประชาชนในท้องถิ่นจัดขึ้นได้ อีกทั้งถนนระหว่าง อำเภอในบางแห่งอยู่ในสภาพไม่ดี เพราะมีรถบรรทุกขนผลผลิตเกษตรวิ่งผ่านเป็นประจำทำให้ สภาพพื้นผิวถนนเสียหาย ไม่เป็นแรงจูงใจในการเดินทางของประชาชนทั่วไป ครูจึงมีความเห็นว่าการคมนาคมไม่สะดวก จึงไม่สามารถจะไปร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนได้เท่าที่ ควร

ปัญหาและอุปสรรคสรุปรวมในแต่ละด้าน ซึ่งครูมีความคิดเห็นว่า ปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะการคมนาคมสะดวก ทำให้วัฒนธรรม

⁴¹ อรรถพร ศรีฟ้า, "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ ศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยครูที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครู กลุ่มภาคเหนือ", หน้า 107-108.

ตะวันตกหลังโหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว และเป็นวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับวิทยาการที่ทันสมัยกว่า จึงเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเก่าได้รวดเร็วมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคด้านการศึกษาค้นคว้าของครู ซึ่งเป็นปัญหาอันดับรองนั้นผู้วิจัยคิดว่า สิ่งผลมาจากแหล่งความรู้ด้านวัฒนธรรมที่หมู่บ้านน้อย ประกอบกับหลักสูตรครูมีวิชาเกี่ยวกับวัฒนธรรมน้อย ครูจึงไม่ได้รับการปลูกฝังให้ยื่นมือต่อวัฒนธรรมที่หมู่บ้าน เมื่อมาสอนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมที่หมู่บ้านน้อย ประกอบกับวิชาที่ใช้ในการสอบแข่งขันก็ไม่เน้นเรื่องของวัฒนธรรมที่หมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ความสนใจต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมของครูจึงทำได้ยากและยังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านในโรงเรียนด้วย

3.5 ปัญหาด้านอื่น ๆ

ความคิดเห็นของครูที่เห็นว่ากาลเวลาเปลี่ยนแปลงไปทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้าน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากคุณลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมที่ว่า วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังนั้น เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมที่หมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย การที่วัฒนธรรมที่หมู่บ้านได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเพื่อความอยู่รอดของตัวเองนั้น "ครู" ได้มีบทบาทต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นอย่างไร จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมสรุปได้ว่า ครูได้เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมด้านประเพณีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการละเล่น และศิลปหัตถกรรมที่หมู่บ้านนั้น เข้ามามีบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตของครูน้อย ครูจึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่หมู่บ้านใน 2 ด้านนี้ด้วยการจัดนิทรรศการ จัดตู้โชว์ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในชนบท หรือเดินทางไปชมงานแสดงศิลปหัตถกรรมที่จัดขึ้นในที่ต่าง ๆ เป็นต้น

จากการประวัตินิปฏิบัติของครูนับได้ว่าครูได้ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมที่หมู่บ้านด้านประเพณี การละเล่น และหัตถกรรมที่หมู่บ้านมากขึ้น อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาค้นคว้า เรื่องวัฒนธรรมที่หมู่บ้านของครูในอนาคตต่อไป ซึ่งจะทำให้ครูมีความรู้ด้านวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น อันจะส่งผลถึงการเห็นคุณค่าและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน มีความศรัทธายกย่อง แนวคิดในการสร้างวัฒนธรรมของบรรพบุรุษของตน เช่น เข้าใจว่าการเลือกรับประทานอาหารของผู้หญิงหลังคลอดลูกนั้น เพราะมีความมั่นใจว่าจะปลอดภัยมากที่สุด หรือการสักสีตามร่างกายกระทำเพื่อทดสอบความเป็นลูกผู้ชายและฝึกความอดทนของคนสมัยก่อน ดังนั้นเมื่อครูเกิดความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมแล้วจะช่วยป้องกัน การเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมได้ และยิ่งช่วยให้เกิด

การศึกษาต่อไปว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างไร รวมทั้งความสัมพันธ์กับท้องถิ่นอื่นที่อยู่ใกล้เคียงด้วย เพราะวัฒนธรรมมีลักษณะประสมประสานกันอยู่ตลอดเวลา

ความคิดเห็นของครูที่ว่าหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนไม่ให้ความร่วมมือประสานงานกันเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นเช่นนี้เพราะข้าราชการผู้ปฏิบัติงานยังไม่เข้าใจแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างถูกต้องเพียงพอว่าการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมนั้นจะต้องร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่ายเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกของสังคมทุก ๆ คน ดังนั้นทุกคนจะต้องร่วมมือกันสร้างสรรค์และอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมของตนไว้ วิธีการแก้ไขผู้วิจัยขอเสนอว่า รัฐบาลจะต้องกำหนดนโยบายที่จะต้องให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมแก่ข้าราชการให้มีความเข้าใจวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง และสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับภาคเอกชนในโครงการต่าง ๆ ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะภาคเอกชนบางหน่วยงานก็ให้ความสนใจต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมและเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานของหน่วยงานของตนอยู่แล้ว เช่น ธนาคารหรือศูนย์การค้าต่าง ๆ ซึ่งมีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ

ความคิดเห็นของครูด้านค่านิยมของประชาชนที่มีต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งหลาย ๆ คนเห็นว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ล้ำสมัย ไม่เหมาะกับชีวิตประจำวัน ในเรื่องนี้ตัวครูเองจะต้องเข้าใจเรื่องของวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง รู้ว่าส่วนใดที่ล้ำสมัย ส่วนใดที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ต้องแบ่งแยกให้ได้แล้วตัดแปลงแก้ไขส่วนที่ล้ำสมัยให้ทันสมัยมากขึ้น แต่ในส่วนที่ดีก็เก็บรักษาไว้ ถ้าครูสามารถทำได้แบบนี้แล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่า บุคคลในสังคมจะมีค่านิยมต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนดีขึ้น และยังเป็น การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนคิดอย่างมีเหตุผลอีกด้วย นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติยังมีโครงการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมทางการละเล่นพื้นบ้าน สร้างค่านิยมของความรักความเป็นไทย และวิถีชีวิตของชาวไทยในอดีต⁴² สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านของนักเรียนและประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

⁴² สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, คู่มือปฏิบัติศูนย์วัฒนธรรม, หน้า 1.

ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมวัฒนธรรม
 พื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 อีกประเด็นหนึ่งคือ
 ครูไม่มีเวลาพอที่จะสอดแทรกวัฒนธรรมพื้นบ้านในขณะที่สอน เพราะเนื้อหาวิชาเยอะ อีกทั้งเรื่อง
 วัฒนธรรมไม่สามารถนำไปใช้สอบแข่งขันเพื่อเรียนต่อในระดับสูงต่อไปได้ ความจริงในเรื่องของ
 วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นและหัตถกรรมพื้นบ้านนี้ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาสอดแทรก
 ลงไปในเนื้อหาวิชาที่สอนเพียงอย่างเดียวแต่สามารถจะส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนได้ด้วย การ
 กระทำเป็นแบบอย่าง หรือจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนก็เพียงพอแล้ว ดังพระ
 ราชมารชัฎของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต ซึ่ง ทศนิยั ุกระต่ายอินทร์ ใต้น้ามาเขียนไว้
 ในบทความ "ลวะศัรึ ประวัตค้ำสัตรึหน้าหน้ะองเทพลัศรึ" ว่า "การส่อนต้องส่อนด้วยตัวอย่าง
 ความประพฤติของครูจึงจะสัณทึแนบเนียนดีและเมือส่อนแล้วต้องควบคุมไปด้วยเสมอ ไม่ให้ส่อน
 แล้วก็ล้่วไป"⁴³

กล่าวโดยสรุปแล้วผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การที่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มองเห็นปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมวัฒนธรรม
 พื้นบ้านในโรงเรียนแล้ว จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาบทบาทของครู ในการส่งเสริมวัฒนธรรม
 พื้นบ้านในชั้นต่อไป เพราะการที่ครูมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน
 แสดงว่าครูได้เข้ามารับบทบาทในการทำงานนั้นแล้ว ดังนั้นเมื่อได้มีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค
 เพื่อหาแนวทางแก้ไขได้แล้ว ครูจะสามารถแสดงบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านได้
 ถูกต้อง และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้
 ก้าวหน้าต่อไป

⁴³ ทศนิยั ุกระต่ายอินทร์, "ลวะศัรึ ประวัตค้ำสัตรึหน้าหน้ะองเทพลัศรึ" สัมบัตตีไทย 28

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการ
ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 6

ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรม
พื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีความแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม
ในโรงเรียนและด้านการศึกษาค้นคว้าของครู

การที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันในบทบาทสามด้านดังกล่าวนี้
พอจะแยกพิจารณาได้ดังนี้

บทบาทด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากครูมีความรู้ด้านจิตวิทยา
การเรียนการสอนและเข้าใจเรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ละเอียดลึกซึ้งกว่านักเรียน จึงสามารถ
พิจารณาได้ว่ากิจกรรมที่จัดแล้วมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในเนื้อหาที่สอน ส่วนนักเรียนนั้น
มีประสบการณ์น้อยกว่าครูและยังเข้าใจเรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ลึกซึ้ง จึงมีความคิดเห็นด้าน
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างไปจากครู

บทบาทด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เนื่องจากครูรู้ว่าสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
ทุกอย่างช่วยให้เกิดการเรียนรู้เรื่องของวัฒนธรรม จึงเห็นด้วยว่าควรจัดสิ่งแวดล้อมทุก ๆ อย่าง
เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมให้แก่แก่นักเรียน แต่นักเรียนยังมีความเข้าใจว่าสิ่งแวดล้อมที่ให้ความรู้เรื่อง
ของวัฒนธรรมได้ดีที่สุดคือครูและหนังสือวารสารต่าง ๆ จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ครูและนักเรียน
มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

บทบาทด้านการศึกษาค้นคว้าของครู เนื่องจากวิธีการศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรม
พื้นบ้านมีหลายวิธีแตกต่างกันตามลักษณะของวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละประเภท และครูส่วนใหญ่
เคยผ่านหลักสูตรครูซึ่งมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับวัฒนธรรมมาแล้วจึงรู้วิธีการศึกษาค้นคว้าความรู้
ด้านวัฒนธรรมนั้นได้ดีกว่านักเรียน ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ครูและนักเรียนมีความคิดเห็น
แตกต่างกัน

ส่วนบทบาทด้านการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ซึ่งครูและนักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เพราะทั้งครูและนักเรียนต่างเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมจึงมีความคาดหวังในบทบาทของครูในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ไม่แตกต่างกัน

สรุป

วัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตการศึกษา 6 มีมากมายหลายวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมซึ่งยึดถือปฏิบัติกันทั้งเขตพื้นที่ และยึดถือปฏิบัติกันเพียงชุมชนเล็ก ๆ วัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบ เดิมบ้างตามคุณลักษณะของ วัฒนธรรมที่ว่า " วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเหมือนกระแสน้ำ" แต่ครูสามารถจะนำวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ทั้งในรูปแบบเดิม และรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย โดยอาศัยปัจจัยที่ผู้วิจัยยึดถือ เป็นแนวทางการวิเคราะห์ว่า เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 9 ประการ คือ กฎระเบียบข้าราชการครู วินัย จรรยา มารยาทตามระเบียบประเพณีครู นโยบายคณะกรรมการรัฐมนตรี แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรครู หลักสูตรมัธยมศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนและหน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมให้แก่ครู

ส่วนความคิดเห็นที่ครูและนักเรียนมีต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะต้องให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้วยการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้รู้เห็น และสัมผัสได้จากของจริงให้มากที่สุดรวมทั้งจัดตั้งชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียนด้วย เพราะจะทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากขึ้น เป็นการปลูกฝัง วัฒนธรรมที่ดีงามให้แก่ นักเรียนได้มีความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมพื้นบ้านของตน

2. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ครูต้องสร้างบรรยากาศในโรงเรียน ให้นักเรียนได้สัมผัสบรรยากาศทางวัฒนธรรมที่บ้านมากที่สุด เช่น จัดนิทรรศการ แผ่นป้ายนิเทศ จัดหาหนังสือวัฒนธรรม และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน

3. การศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรม ครูจะต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนของตนให้มากที่สุด เพราะหนังสือและเอกสารด้านวัฒนธรรมมีน้อยและไม่แพร่หลาย และเมื่อครูค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรมแล้ว ก็ควรจะบันทึกและพิมพ์ออกเผยแพร่ด้วย

4. การเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนและประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าครูควรจะสนับสนุนให้นักเรียนผลิตและนำหัตถกรรมที่บ้านมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือนำออกจำหน่าย ครูควรร่วมมือกับประชาชนส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมที่บ้าน ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้บรมสั่งสอนเยาวชนในท้องถิ่นและสังคม ถือว่าครูเป็นผู้นำชุมชนหนึ่งของสังคมด้วย ถ้าครูเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้าน ก็จะทำให้วัฒนธรรมที่บ้านได้รับการส่งเสริมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้านจะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านวัฒนธรรมในชุมชนได้ เพราะฉะนั้นการส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาด้วย อีกทั้งนักเรียนมัธยมศึกษาที่กำลังอยู่ในวัยที่เหมาะสมต่อการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยม จึงควรสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่บ้านแก่นักเรียนมัธยมศึกษาด้วย เพื่อให้เด็กเกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่นของตนและมุ่งมั่นพัฒนาให้ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมทางวัฒนธรรมที่บ้านให้นักเรียนได้มากนักเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติของครู ทั้งทัศนคติด้านวัฒนธรรมและวิชาชีพ ถ้าครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ก็จะมองการสอนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ทัศนคติของครูจึงมีผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูและการเรียนของนักเรียนด้วย ดังนั้นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้ครูมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีดังนี้

1. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควรทำความเข้าใจกับเรื่องของวัฒนธรรมให้ดีพอว่า วัฒนธรรมประจำชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และสังคม อย่างไรก็ตาม และควรให้ความสนใจต่อบทบาทหน้าที่ของครูอย่างแท้จริงว่าครูนั้นไม่ใช่ผู้บอกวิชาเท่านั้น ควรจะสนใจต่อข่าวสารและเหตุการณ์บ้านเมืองต่าง ๆ รวมทั้งศิลปะวัฒนธรรมด้วย จากนั้นก็ประมวล ความรู้ความเข้าใจในทุก ๆ ด้านเข้าด้วยกัน เพื่ออนุรักษ์ และส่งเสริมปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิต ของเยาวชนให้เหมาะสมกับสังคมต่อไป

สำหรับครูที่มีภูมิสำเนาจากที่อื่น ๆ นั้น ควรจะศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่น ที่ตนอาศัยอยู่ให้เข้าใจเพื่อการประพฤติปฏิบัติตนให้เข้ากับสังคมนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกัน

2. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควร ลอดแทรกเนื้อหาวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าไปในเนื้อหาวิชาที่ตนสอนทุกครั้งที่มีโอกาส ทั้งนี้เพราะ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิตมนุษย์และวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรก็เป็นเรื่องราวที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น เพียงแต่เป็นคนละสมัยกันเท่านั้น ดังนั้นการสอดแทรก สิ่งล้ำค่ามาได้ด้วยการพูดถึงสิ่งที่มาในอดีตและอภิปรายเปรียบเทียบกับปัจจุบัน พิจารณาข้อดี ข้อเสียเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

3. ครูควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรม พื้นบ้านหลาย ๆ รูปแบบ เช่น จัดนิทรรศการด้านวัฒนธรรม จัดการแสดงบนเวทีในงานนิทรรศการ ทางวิชาการหรือนิทรรศการด้านวัฒนธรรมพร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการอธิบายประวัติความเป็นมา ของวัฒนธรรมและประเพณีที่แสดงบนเวทีก่อนเริ่มแสดง นอกจากนี้ควรจัดทัศนศึกษาด้านวัฒนธรรม ประเพณี ด้านอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ การละเล่นพื้นบ้าน หรือไปชมหัตถกรรมพื้นบ้านและสถานที่ สำคัญของท้องถิ่น เป็นต้น

4. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควรกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านจากผู้ปกครอง มาให้มากที่สุด เพื่อนำมาวิเคราะห์และอภิปรายถึงข้อดีและข้อบกพร่องของการเชื่อถือตามแนว วัฒนธรรมพื้นบ้านมาเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามา จากนั้นก็คัดเลือกวัฒนธรรม ที่มีคุณค่ามากเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนหนุ่มสาวในรุ่นต่อ ๆ ไป ในเรื่องนี้ครูและ ผู้ปกครองต้องทำงานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและวางแผนทำงานกันอย่างดี

5. ครูควรส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการส่งเสริมวัฒนธรรม
 ที่บ้าน ด้วยการจัดป้ายนิเทศจัดนิทรรศการ ตู้โชว์ชีวิตความเป็นอยู่อย่างไทย ชักทั้งเครื่องใช้
 และอาคารประกอบในโรงเรียนบางอาคารควรมีอาคารที่สร้างด้วยวัสดุและแรงงานที่
 นักเรียนสามารถทำได้ จะทำให้นักเรียนมีความภูมิใจในความสามารถทางวิชาช่างที่ตัวเองฝึกฝน
 มาจากบ้าน และยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนแรงงานของตนให้มีความประณีตมากยิ่งขึ้น
 อันจะทำให้นักเรียนมีความรักในศิลปหัตถกรรมที่บ้านได้ในภายหลัง

6. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควรควบคุมดูแลและชี้แจงนักเรียนให้รู้จักพิจารณาเลือก
 รับข่าวสารที่ดีและมีประโยชน์จากสื่อสารมวลชนทั่ว ๆ ไป ข้อมูลใดที่ยังคลุมเคลือไม่แจ่มชัดก็ต้อง
 ศึกษาให้ได้คำตอบที่ถูกต้องแน่นอน สำหรับข้อมูลด้านวัฒนธรรมที่บ้านนั้นถ้าได้คำตอบที่คลาดเคลื่อน
 ไปจากการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่จริง ก็ต้องตรวจสอบจากชาวบ้าน และจากผู้เชี่ยวชาญให้ตรงกัน
 จึงจะทำให้ครูที่ศึกษาค้นคว้าหรือนักเรียนมีความรู้สึกที่ ตนเองมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ
 ส่งเสริมวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาวัฒนธรรมและท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้น ดังข้อคิด
 ในเรื่องการพัฒนาชนบทว่า การพัฒนาที่มั่นคงถาวรคือการปลูกเร้าให้สมาชิกของสังคมตื่นตัว

7. ครูควรพิจารณาการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้านให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุ
 นโยบายของรัฐที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ความคิดเห็นที่จะดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมที่บ้าน
 ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นควรจะมาจากบุคคลในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ครูและผู้นำท้องถิ่นอื่น ๆ
 ไม่ใช่ยึดวิธีการปฏิบัติตามที่ส่วนกลางแนะนำแต่ฝ่ายเดียว ควรดัดแปลงให้มีความเหมาะสมกับ
 ท้องถิ่นด้วย ในเวลาเดียวกันเจ้าหน้าที่ในส่วนกลางก็ควรแสดงเจตคติที่ดีต่อการดำเนินงานของ
 เจ้าหน้าที่ที่ลงมือปฏิบัติจริง เจ้าหน้าที่ส่วนกลางให้ความช่วยเหลือด้วยการนิเทศงานไม่ใช่สั่งการ
 อย่างเดียว เช่นเดียวกัน ผลิตครูฯที่ส่วนกลางมีอยู่นั้นก็เชื่อว่าจะมีประโยชน์ต่อชุมชนต่าง ๆ
 เท่าเทียมกัน ดังนั้นการส่งเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ มายังท้องถิ่นก็ควรพิจารณาให้รอบคอบทั้ง
 ผลดีและผลเสีย

8. หลักสูตรครูควรมีรายวิชาวัฒนธรรมเป็นวิชาบังคับเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำ
 ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมสำหรับครูทุกคน

9. ครูทุกคนควรผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทก่อน และกระทรวงศึกษาธิการควรร่วมมือกับสมาคมที่ทำงานอาสาสมัครด้านการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เสริมแก่ครูเป็นระยะ ๆ ทุกปี

10. ครูสภาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมสตรีอุดมศึกษา สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ฯลฯ ควรจะเริ่มลงมือปฏิบัติงานทดลองผู้ที่มาประกอบวิชาชีพครู เพื่อครูสภาจะได้ออกใบอนุญาตรับรองวิชาชีพครูต่อไป หลังจากที่เราเริ่มโครงการออกใบอนุญาตรับรองวิชาชีพครูมาเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว

11. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควรศึกษานโยบายของรัฐ รวมทั้งกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้ตรงกัน และต่อเนื่องกันตลอดระบบการศึกษา ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่คาดหวังว่า การศึกษาจะช่วยให้ชีวิตบุตรหลานของตนดีขึ้น จึงใช้จ่ายเงินออมเพื่อการศึกษาสูงมาก ดังที่ สุวรรณี ส้าโรงวัฒนา ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง "ประหยัด และออม : เราจะทำกันได้อย่างไร" ในวารสารเศรษฐกิจและสังคมว่า "ประชาชนทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลเกือบทั่วประเทศออมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายทางการศึกษา และใช้จ่ายในยามป่วยหรือชรา มีเพียงประชาชนนอกเขตเทศบาลในภาคเหนือเท่านั้นที่ออมไว้ใช้ในยามเจ็บป่วยมากเป็นอันดับหนึ่ง"⁴⁴

12. หน่วยงานรัฐบาล องค์การอาสาสมัคร และหน่วยงานธุรกิจเอกชนควรร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐานภายในท้องถิ่นของตนไม่ให้สูญหายไป การร่วมมือกันนั้นควรจะมีคณะกรรมการดำเนินงานที่แน่นอน มีการประชุมตกลงวางแผนดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่การจัดตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการถึงประเมินผลโครงการ ในโอกาสที่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ในฐานะที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานรัฐบาล ควรเข้าร่วมโครงการตามความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ส่วนครูที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการของโครงการก็ควรจะให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

⁴⁴ สุวรรณี ส้าโรงวัฒนา, "ประหยัดและออม : เราจะทำกันได้อย่างไร"

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูประถมศึกษากับครูมัธยมศึกษาต่อบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของครูต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาปัญหาในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนและในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เหมาะสมต่อไป
3. ควรศึกษาบทบาทของวัฒนธรรมพื้นบ้านต่อการพัฒนาชนบทเพื่อคุณค่าและความคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านอีกทั้งเพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย